SUPLIMENT GRATUIT: PRIVATIZAREA ÎN FOSTELE ŢĂRI COMUNISTE

Nr. 31 (337)

22

31 iulie–6 august 1996

INTERVIU

Eşecul politicii interne ne îndepărtează de NATO şi UE

pag. 6–7

EMIL CONSTANTINESCU

Sfîrşit de polemică

Gabriel Andreescu şi Octavian Paler

pag. 5

CNA în mîna Puterii

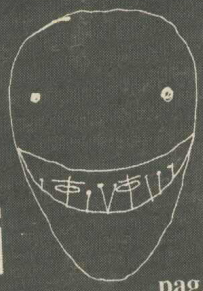

pag. 8

22 răspunde *Europei Libere*

pag. 7

Preşedintele Ion Iliescu a avut o săptămînă grea. Începutul a fost, totuşi, nesperat de bun. După ani de aşteptare, Camera Reprezentanţilor din Congresul SUA votase pentru permanentizarea clauzei naţiunii celei mai favorizate pentru România. Cît pe ce ca succesul să se transforme în catastrofă. Din cauza preşedintelui, om impulsiv, care-şi stăpîneşte greu nervii la mînie. Chiar şi la euforie îl lasă uzul raţiunii. Evident, toată lumea ştie, economic, avantajele clauzei sînt mai degrabă modeste. După patru ani de hoas economic, de reforme simulate, România nu e în măsură să exporte mărfuri multe, diverse, ieftine, de bună calitate pentru a profita cu adevărat de clauză. Avantajele politice au ceva mai multă greutate. Preşedintele Ion Iliescu n-a rezistat tentaţiei de a-şi aroga meritele acordării clauzei, pentru el şi pentru guvernul drag inimii lui. Pînă la un punct, reacţia preşedintelui e de înţeles. Folosirea clauzei de către Statele Unite ca mijloc de influenţare pentru accelerarea reformelor politice şi economice, de supraveghere a progreselor înregistrate pe calea democratizării nu era în măsură să asigure credibilitatea la care se simte îndreptăţit Ion Iliescu. Aşezarea României lîngă China, Albania, Bulgaria, Mongolia şi statele fostei Uniuni Sovietice, singurele ţări pentru care clauza se înnoise anual, nu satisfac orgoliile Cotroceniului ca factor de stabilitate, nu-i asigură credibilitatea necesară în ochii opiniei publice internaţionale, a politicienilor, a cercurilor de afaceri, financiare şi bancare.

Cu puţină abilitate, permanentizarea clauzei putea să treacă drept succes propriu. Românul e bun, înţelegător, chiar sufocat de mizerie ar putea fi făcut să creadă că, de vreme ce am primit clauza, Ion Iliescu e bun, iar Văcăroiu, Gherman, Năstase şi-a lor ceată nu sînt chiar aşa de răi. Ion Iliescu n-a mai rezistat ispitei de folosire a **clauzei** în serviciul **cauzei** de partid şi de stat. Opoziţia a fost învinovăţită pentru voturile din Congres împotriva permanentizării clauzei, a fost acuzată că, de fapt, s-a opus acordării în pofida interesului naţional. Mizeriile balcanice ale democraţiei noastre de tot originale trebuie ascunse sub covorul larg al interesului naţional. Calcule greşite. Opoziţia, care a înghiţit atîtea, de astă dată a protestat cu indignare. Mai grav este că preşedintele s-a dovedit incapabil să prevadă, calitate esenţială pentru un om politic responsabil, ecourile şi consecinţele afirmaţiilor sale. Speculînd fără jenă succesul obţinerii clauzei, în scopuri vădit electorale, preşedintele Ion Iliescu a confirmat temerile congresmenilor care s-au opus acordării clauzei. La Washington, reacţiile au fost atît de ameninţătoare, s-a cerut suspendarea promulgării clauzei pînă după alegerile din toamnă, încît preşedintele Ion Iliescu a fost obligat să facă leninistul pas înapoi. Liderii celor două forţe importante ale Opoziţiei la ora actuală, Emil Constantinescu şi Petre Roman, au fost convocaţi la Cotroceni ca să afle că preşedintele şi-a reconsiderat unele aprecieri legate de contribuţia forţelor politice, inclusiv a Opoziţiei, în obţinerea clauzei. O declaraţie comună a pecetluit angajamentul părţilor că nu vor folosi în scopuri electorale nici clauza, nici alte obiective majore ale politicii externe.

Scăpat cu bine din încurcătura în care singur s-a băgat, dar fără să-şi ceară scuze, preşedintele a trebuit s-o rezolve pe cea cu PDSR. În joc era decizia dacă va candida susţinut de PDSR sau ca independent. Tensiunile sînt mai vechi. Candidează cu PDSR-ul, trebuie să-şi asume toate eşecurile partidului şi ale guvernului Văcăroiu. Candidează ca independent, condamnă la eşec partidul al cărui mentor este. Alegerile locale au fost un serios semnal de alarmă. După numeroase chemări la Cotroceni, de fapt la ordine, preşedintele le-a promis tovarăşilor de drum că de va candida, numai cu PDSR-ul o va face, dar a pus cîteva condiţii, între care dacă nu eradicarea, lucru imposibil, măcar ceva mai multă decenţă în materie de corupţie, care macină ţara de sus şi pînă jos, face ravagii în partid, inclusiv în conducerea lui.

Vineri a fost ziua cea mare. După ce şi-a lăsat susţinătorii să-l aştepte o jumătate de oră, ca să ştie cine e jupînul, preşedintele şi-a făcut apariţia la conferinţa naţională a PDSR. De departe arăta ca Vadim Tudor, de aproape era chiar Ion Iliescu, îmbrăcat în alb, culoarea inocenţei şi a curăţeniei. În suspine de uşurare, aplauze lungi, ovaţii prelungite, preşedintele şi-a rostit alocuţiunea, cum se cheamă acum orice magistrală cuvîntare, prin care a acceptat oferta de sprijin din partea PDSR pentru a candida la al doilea mandat **constituţional** de preşedinte. Neconstituţional, ar fi al treilea – pentru cine ştie să numere pînă la trei. Preşedintele şi-a mai lăsat o portiţă deschisă: pentru orice eventualitate, anunţarea oficială a candidaturii va avea loc în a doua parte a lunii august.

Preşedintelui i s-au făcut toate concesiile cerute. S-a modificat statutul în aşa fel încît, chiar dacă propunerile de liste vor fi făcute de consiliile judeţene, cuvîntul greu va fi al Delegaţiei Permanente, după care urmează filtrul Biroului Executiv Central, supervizarea finală revenindu-i preşedintelui în persoană. Scopul este bararea şi înlăturarea dalmaţienilor partidului, a înmuiaţilor în matrapazlîcuri de tranziţie şi a corupţilor prea de tot deocheaţi. Bună e democraţia internă de partid, sfînt e centralismul democratic. A fost adoptată şi o rezoluţie anticorupţie. Toţi cei asupra cărora planează suspiciuni de corupţie sînt obligaţi să se pună la dispoziţia Parchetului şi a organelor de partid pentru cercetări. greu în ţara asta, chestie de independenţă, cum partidul e îndelung exersat în cercetări „care nu se confirmă", e de presupus că în plasa anticorupţiei va cădea mai ales plevuşca de partid şi de stat. Peştii cei mari se vor descurca. Prea multă înverşunare împotriva corupţiei ar risca să decimeze partidul, ba chiar să-l lase fără mulţi dintre cei care îi sînt lideri.

N.C. MUNTEANU

Cauza şi clauza

Adrian Năstase a prezentat un fel de „ce-i de făcut", ajungînd la concluzia că trebuie *„să luptăm pentru a cîştiga alegerile"*. Pe scurt, pentru a cîştiga, mobilizarea va fi exemplară, PDSR-ul va face „totul". Dacă s-a vorbit mai puţin sau deloc despre promisiuni neonorate, în schimb, şi Adrian Năstase şi Viorel Hrebenciuc, care a prezentat o analiză a recentelor alegeri, au ajuns la concluzia că localele au fost pierdute din cauza corupţiei şi a presei, marota mai veche a liderilor PDSR şi a preşedintelui. Limpede: nu partidul, nu guvernul – presa independentă e vinovată de stagnarea restructurării, de simularea reformei, de existenţa mamuţilor industriali, care consumă mai mult decît produc, de inflaţie, de şomaj, de sărăcie, de mizerie, de jefuirea economiei naţionale, de criminalitatea economică ş.a.m.d. E vinovată şi de corupţie, dacă ne gîndim bine. Dacă presa n-ar scrie, corupţia nici n-ar exista. Corupţii oricum nu există, decît cel mult printre intermediarii din pieţe, aşa că se propune introducerea mercurialelor şi controlul preţurilor la produsele de bază şi la servicii. Cam aceasta e substanţa programului de măsuri pentru îmbunătăţirea protecţiei sociale în perioada iulie–decembrie, adică pînă la alegeri, prezentat de ministrul Dan Mircea Popescu, omul care poate trăi cu o nenorocită de leafă de 270.000 pe lună. În rest, multe promisiuni. Rămîne de văzut dacă alegătorul, tot mai departe de abulia din Duminica Orbului, e dispus să înghită această demagogie socială şi să se lase sedus de zîmbetul lui Ion Iliescu, omul sărac, dar curat. Pînă una alta, este invitat să ducă mîna la buzunar şi să-şi dea obolul la alegerea lui Ion Iliescu. În afară de vot, i se cere şi un bănuţ, acolo. *Dimineaţa*, unul din eşecurile Puterii, alături de *Vocea României* şi „Radio XXI", dixit Hrebenciuc, a anunţat conturile deschise la bănci şi la CEC pentru susţinerea campaniei electorale a domnului Ion Iliescu la preşedinţia României! Omul sărac, dar curat a ajuns la mila publică. Nu ne îndoim că va şi funcţiona din plin. După cum nu ne îndoim că, cinstit cum îl ştim, Ion Iliescu va şi publica lista generoşilor donatori. Daţi un leu pentru preşedintele Ion Iliescu!

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL ● ANUL VII ● 16 pagini ● 600 lei

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Stimată redacție,

Pentru că în numerele viitoare anunțați un interviu cu domnul ministru al Apărării, Gheorghe Tinca, doresc, dacă acest lucru este posibil, să-i adresez următoarea întrebare:

În urma evenimentelor de o gravitate deosebită care se petrec în armată, s-a studiat posibilitatea renunțării la încorporarea obligatorie, iar dacă da, de cînd va intra aceasta în vigoare?

Vă mulțumesc anticipat,

Mihai Vintilă, Brăila

Stimată Doamnă Adamești eanu,

Vă trimitem pentru informare o copie a scrisorii adresate Domnului Ministru Gafița.

Domnule Ministru,

Au trecut cîteva luni de la vizita dumneavoastră la Paris și noi, toți românii care am așteptat să interveniți cu schimbări radicale la Centrul Cultural Român, constatăm cu disperare că situația este aceeași. Cui și cu ce îi este utilă așa-zisa instituție culturală, care în realitate este un han (ca să nu spunem o casă de prostituție și de orgii bețiviste) cu funcționari afaceriști, care aleargă numai pentru aprovizionarea magazinelor ce le posedă în România. Sala de spectacole este în permanență plină cu... 5–10 spectatori, și aceia prietenii funcționarilor, persoane care vin numai pentru chiolhanurile nocturne ce urmează după spectacole și care se termină în zori și în aburi de țuică.

Virgil Tănase, directorul cu un trecut dubios cunoscut de toată lumea, își menține această bandă de funcționari netrebnici, semianalfabeți și total incompetenți, uitați în Franța de mai mult de șase ani. Cei patru hoți, în frunte cu directorul Tănase, aleargă care încotro pentru afacerile lor, el lipsește în permanență, fiind mai mult în România pentru a-și pune în scenă piesele sale de o nulitate pe care nu o egalează decît... romanele lui, este arogant și bețiv. Cum este posibil ca bibliotecara A. Pirneci-Horeaux (acum căsătorită cu un alt agent, cetățean francez) să funcționeze în continuare? Este vorba de o prostituată la vîrsta pensiei, care nu vorbește franțuzește, fostă agentă a Securității din timpul lui Ceaușescu. Din cauza prezenței ei și a lui Tănase, românii și francezii nu vin la acțiunile Centrului Cultural. De ce ați angajat și un director adjunct, cu aparta-

HUMANITAS
Cartea care dăinuie
Noi apariții în august 1996
LUCIAN BLAGA
Știință și creație
Trilogia valorilor I
Gîndire magică și religie
Trilogia valorilor II
Artă și valoare
Trilogia valorilor III
Seria Blaga
PLATON / ANTOLOGIE
Miturile lui Platon
Seria Antologiile Humanitas
GERSHOM SCHOLEM
Cabala și simbolistica ei
Colecția Terra lucida
BERNARD SESÉ s.a.
Viețile sfinților Augustin, Benedict...
Serie Religie
H.-R. PATAPIEVICI
Zbor în bătaia săgeții
Eseistică

ment în oraș care costă o avere statul român, cu mașină la scară și cu o „slugă" (Nistorescu) bună la toate, ca să mai rămînă încă un an la Paris? Horia Bădescu își vede numai de interesele personale de pseudopoet și a instaurat clica ardeleană în apartamentul de la Paris, plătit din truda poporului român, căruia îi lipsesc atîtea.

D. Nistorescu, șofer și administrator, este de altfel servitorul tuturor acestor funcționari, folosind mașina Centrului pentru curse personale. Elena Nicolae, secretară și analfabetă, exponenta prostiei și a incompetenței, ar merita să fie femeie de menaj, dar din păcate la Centru mai este încă una.

De ce rămâne acest Centru deschis în timpul verii, cînd nu are loc

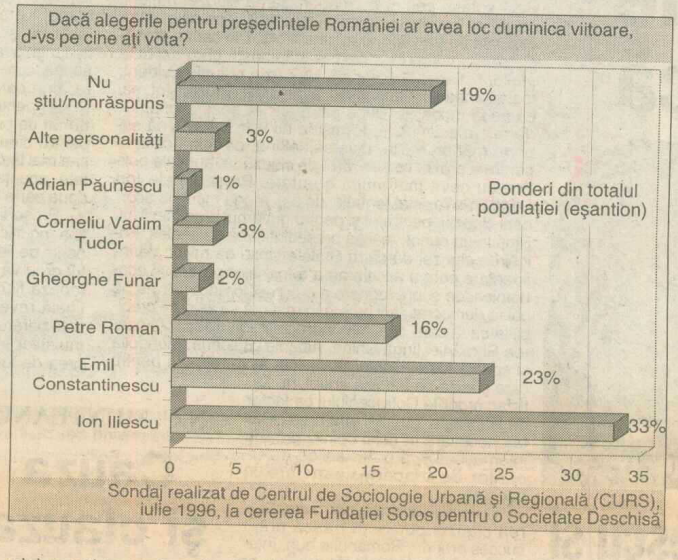

nici o acțiune culturală, în timp ce toate celelalte centre (ungar, polonez etc.) își închid porțile? Nu cumva este vorba de un centru de spionaj întreținut de România? Cine plătește cheltuielile imense de funcționare (apă, lumină, telefon etc.)? De altfel, Centrul s-a transformat într-un adevărat hotel și numai cine nu vrea nu telefonează în cele patru colțuri ale lumii pe banii statului român. De ce nu controlați facturile de telefon?

Sperăm, Domnule Ministru, să chemați de urgență în România această bandă de nemernici, care produc un prejudiciu incalculabil României, și să numiți oameni tineri, competenți.

Ne propunem să alertăm presa română și franceză despre situația de la Centrul Cultural din Paris, drept pentru care vom adresa o copie a acestei scrisori la principalele ziare din România și din Franța.

Cu mulțumiri și cu stimă,

Un grup de Români revoltați

Stimată doamnă Gabriela Adamești eanu,

Singurele ziare pe care le citesc cu regularitate și mare plăcere sînt: *„22"* și *Dilema*.

Părinții și bunicii au fost PNȚ-iști, ca majoritatea țăranilor ardeleni! Eu sînt simpatizant PAC, cu regretul că nu are mai mulți adepți. Nu l-am votat pe Gheorghe Funar (de ce v-aș minți?), ci pe reprezentantul PAC, întîmplător un om cu totul deosebit, dar care știam că nu are șanse într-o opoziție urît dezbinată.

Primiți, vă rog, cîteva **observații la „explicațiile"** d-lui Fey László din nr. 27 al revistei dumneavoastră referitoare la realegerea ca primar al Clujului a d-lui Funar:

– Locatarii blocurilor din noile cartiere clujene n-au fost *„aduși din Moldova"*, ci sînt fii ai satelor din județ și din cele vecine. Îi înțeleg însă durerea că orașele transilvane nu mai sînt preponderent maghiare, cum erau (știm cu toții prin ce metode!) la începutul secolului!

– Cărțile și articolele apărute în anii '80 (interzise înainte în numele „internaționalismul socialist") n-au avut ca scop *„să răspîndească ură și dispreț împotriva maghiarilor"* și să facă cunoscut – mai ales celor din județele extracarpatice – adevăruri dureroase ale istoriei transilvane recente, cînd maghiari din satele mixte intrau și participau la masacre (Ip, Trăznea, Mureșeni), alungarea „valorilor", dărîmarea bisericilor ortodoxe etc.

Românii n-au făcut nimic similar în 1918!

Da, eu sînt convins că fiii acestor sate și ai altora, stabiliți în Cluj – care au iertat, dar n-au uitat cele auzite, văzute sau trăite în 1940 –, au votat cu Gheorghe Funar. Au votat cu acesta și mulți intelectuali dezamăgiți de partidele din opoziție, de incapacitatea lor de a reacționa adecvat la pretențiile și intențiile cvasi-transparente ale conducerii UDMR, cît și de lipsa lor de unire, cel puțin în fața alegerilor, de a oferi o alternativă serioasă la varianta „Funar". Românii nu sînt xenofobi (întrebați-i pe sași, pe greci, armeni sau alți minoritari din România!), dar au învățat lecțiile dureroase ale istoriei și au – mai ales ardelenii – instinct de conservare (în fond, acesta le-a păstrat ființa ca români). Din acest instinct, ca un anticorp la virulentul antigen UDMR, a apărut Vatra Românească, apoi PUNR, atît de hulite și de românii dornici de a intra în Europa cu orice preț. În Maramureș, de exemplu, cînd un maghiar s-a înscris în UDMR, vecinii și colegii de serviciu români au considerat asta firesc. În secuime știți ce au pățit românii înscriși (nu considerați asta tot firesc?) în Vatra Românească? Atunci cine sînt xenofobii? În Ardeal cîți sași „românizați" cunoașteți? (Nu din motive etnice au plecat așa mulți în Germania, ci economice – știm bine!) Dar în Budapesta cîți din cei cu nume încă germane se mai consideră germani? Atunci cine-s xenofobii?

Avînd în vedere cele mai sus, deci probleme specifice mai ales nordului transilvan, care nu sînt cunoscute și nu sînt înțelese de cei din alte zone ale țării, consider că, dacă în locul d-lui Gheorghe Funar ar fi fost o persoană mai puțin agresivă, l-ar fi votat și mai mulți clujeni!

Cu deosebită stimă,

ing. Ioan Mureșan, Cluj, 6 iulie 1996

Stimată doamnă Gabriela Adamești eanu, Stimate domnule George Bălăiță,

Exasperarea dv. față cu agenții economici și, respectiv, de circulație acționează ca un balsam pe nervii tot atît de iritați ca și ai dv., în aceleași condiții, de către aceiași „actanți sociali".

Dacă dv., d-nă Gabriela Adamești eanu, dați în finalul articolului nota pe care trebuie să o aibă faptul divers de la care ați pornit, adică nota de eseu cu implicații sociale, d-l Bălăiță este literalmente covîrșit de indignare și nu mai transgresează din imediat spre generalizare. Nu este un reproș, desigur, rămîne o relatare a unei întîmplări din viața unui om. Se simte că d-l Bălăiță este atît de bulversat, încît în ultima parte face trimiteri la idei, nu mai are răbdarea necesară să construiască argumentația.

„Procesul verbal" are un sunet greu, încărcat de experiențe cu polițiști. Tocmai de aceea, cînd o să vă mai liniștiți, stimate d-le George Bălăiță, să decantați ceea ce rămîne pentru literatură, deoarece ați atins raporturi kafkiene: *„Știu ei cît de lung e drumul dintre lege și dreptate?"*. Privită dintr-un unghi „englezesc", să spunem, întîmplarea are totuși un umor total și chiar acum, cînd scriu, nu pot să nu rîd, pentru că, de fapt, tot necazul a fost produs de un stop șugubăț care s-a purtat irresponsabil față de „organ" și impertinent față de stăpîn.

Cu stimă,

Elena Hîrșan, București, 17 iulie 1996

Atenție: Prețul abonamentelor prin redacția „22" rămîne același

Deși costurile hîrtiei și ale tipografiei ne-au silit să creștem prețul revistei, prețul abonamentelor rămîne același, pentru a veni, atît cît putem, în sprijinul cititorilor noștri fideli. Așadar, și de acum înainte ***abonamentele trimestriale contractate prin redacția „22"*** *(nu la oficiile poștale) costă:*

6.000 lei cu expediere prin poștă
5.500 lei cu ridicare de la redacție

Reduceri pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război:

4.500 lei cu expediere prin poștă
4.000 lei cu ridicare de la redacție

Cei interesați sînt rugați **să achite la sediul redacției** (Calea Victoriei 120) sau **să expedieze prin mandat poștal** suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, București*.

Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București*, cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTĂȚI

Schimbarea opţiunilor: CDR domină

„Se înregistrează o schimbare clară a opţiunilor electoratului, CDR plus partidele de opoziţie ocupă poziţia dominantă. Acum doi ani era o tendinţă exact contrară. Dacă această situaţie se va menţine, nu sînt greu de anticipat rezultatele“, a spus Lazăr Vlăsceanu, preşedintele Fundaţiei Soros, la conferinţa de presă în care s-a prezentat ultimul **Barometru de Opinie Publică**, realizat la cererea Fundaţiei Soros pentru o Societate Deschisă de Centrul de Sociologie Urbană şi Regională şi Institutul pentru Cercetarea Calităţii Vieţii.

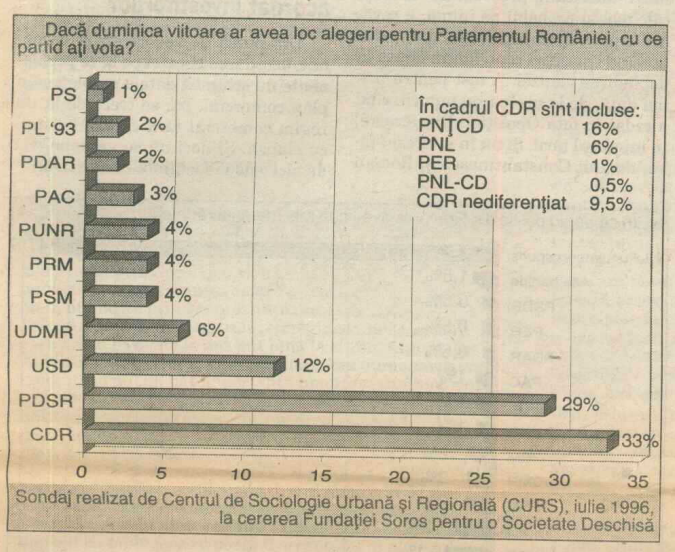

Sondaj realizat de Centrul de Sociologie Urbană şi Regională (CURS), iulie 1996, la cererea Fundaţiei Soros pentru o Societate Deschisă

Acest **Barometru**, program unic în Europa Centrală şi de Est, iniţiat în 1994 de Fundaţia Soros, se referă la: 1. opţiuni politice, popularitatea şi notorietatea principalelor partide şi personalităţi politice româneşti; 2. standarde de viaţă şi calitatea vieţii; 3. politica economică şi socială a Guvernului; 4. consumul mass-media. Desfăşurat trimestrial, pe baza unui chestionar fix, folosindu-se de fiecare dată un eşantion cu reprezentativitate naţională, acest program este supervizat de un juriu format din: Lazăr Vlăsceanu, Dumitru Sandu, Traian Rotariu, Călin Anastasiu şi Gheorghe Onuţ.

Potrivit datelor ultimului **Barometru**, analizate de prof. Lazăr Vlăsceanu, se înregistrează o creştere netă a ponderii nemulţumiţilor. Se menţine şi creşterea persoanelor indecise, iar instituţia partidului politic este în suferinţă, de vreme ce 47% dintre cei chestionaţi îşi manifestă neîncrederea faţă de ea. Cu toate acestea, 74% dintre cei chestionaţi declară că ar fi gata să meargă la vot dacă duminica viitoare ar fi alegeri. Modificarea esenţială este cea în care se răspunde la întrebarea: *„Dacă duminica viitoare ar fi alegeri pentru Parlamentul României, cu ce partid aţi vota?“*. Comparîndu-se rezultatele din primăvară cu cele de acum, se poate vedea o radicalizare a opţiunilor, spre Opoziţie sau spre noii veniţi (USD), ca reacţie de protest faţă de cei care guvernează. Printre partidele care au scăzut se numără PUNR, PRM, UDMR, PAC, PL '93.

Sigur că la următorul **Barometru**, care va fi făcut public în octombrie, cam cu două săptămîni înainte de alegeri, datele acestea vor fi schimbate şi prin prezenţa ANL. Vor fi schimbate, desigur, şi răspunsurile la întrebarea *„Menţionaţi numele acelei persoane care credeţi că la următoarele alegeri ar trebui aleasă preşedintele României“* prin prezenţa candidatului prezidenţial György Frunda (care nu se ştie de unde va lua voturile), ca şi prin cea a candidatului ANL (probabil Nicolae Manolescu). Deocamdată, Ion Iliescu continuă să fie pe primul loc, dar se poate observa o creştere cu 7 procente în trei luni a lui Emil Constantinescu. O creştere semnificativă a înregistrat şi Petre Roman. Autorul sondajului, Dorel Abraham, a oferit de asemenea date interesante despre profilul votanţilor principalelor trei forţe politice din ţară şi al nehotărîţilor. În electoratul CDR predomină bărbaţii (53% bărbaţi, 46% femei), oamenii cu studii (facultate 16%, şcoală postliceală 9%, liceu 35%), spre deosebire de PDSR, în electoratul căruia femeile predomină (femei 54%, bărbaţi 46%), oameni cu instrucţie mai scăzută (şcoala generală 49%, şcoala profesională 20%, liceu 20%, facultate 4%). Între votanţii USD predomină de asemenea femeile (52% femei, 48% bărbaţi), oameni cu o instrucţie superioară votanţilor PDSR (facultate 14%, şcoală postliceală 12%, liceu 27%). În privinţa ocupaţiei, ordinea ar fi următoarea: muncitori (USD 22%, CDR 19%, cei mai puţini fiind în PDSR, adică 18%), personal cu studii superioare (CDR 10%, USD 10%, PDSR 2%). Profilul nehotărîţilor este următorul: femei 56%, bărbaţi 44%; studii: cu şcoala generală 50%, liceu 20%, facultate 8%; ocupaţie: muncitori 18%, pensionari 19%, ţărani 16%, personal cu studii superioare 6%. **(G.A.)**

Luni 22 iulie

• Primarul ales al Craiovei urmărit penal

Parchetul General din Craiova a declanşat procedura de urmărire penală împotriva primarului ales al Craiovei, Gheorghe Bulucea (PSM), acuzat de fals în declaraţia de candidat. Acesta, cu complicitatea unui ofiţer de poliţie, lt. col. Alexandru Dănănae, şi-ar fi falsificat ştampila de mutaţie în Craiova, care i-a fost aplicată la 25 de zile de la depunerea candidaturii la Primărie. Plîngerea împotriva lui Bulucea a fost depusă de filiala locală a USD.

Marţi 23 iulie

• Congresmeni americani nemulţumiţi de Ion Iliescu

Într-o conferinţă de presă ţinută la Washington, congresmenii americani Christopher Smith şi Frank Wolf şi-au afirmat nemulţumirea faţă de atitudinea autorităţilor de la Bucureşti după permanentizarea clauzei pentru România. Aceştia au arătat că preşedintele Ion Iliescu şi premierul Nicolae Văcăroiu au promis ferm că nu vor folosi aprobarea clauzei ca victorie a guvernării lor şi nu o vor specula în campania electorală. A nemulţumit şi o declaraţie a lui Ion Iliescu care l-a acuzat pe Emil Constantinescu, preşedintele CDR, de lipsă de susţinere a clauzei.

Miercuri 24 iulie

• Ion Iliescu revine în chestiunea clauzei

Preşedintele Ion Iliescu a retractat declaraţia anterioară privind clauza, invitîndu-i la Cotroceni pe Emil Constantinescu şi Petre Roman. Iliescu a arătat că acordarea clauzei este rezultatul demersurilor oficialităţilor şi ale forţelor politice de opoziţie.

• România respinge Declaraţia de la Budapesta

MAE român denunţă ca inacceptabilă Declaraţia de la Budapesta, din 5 iulie, deoarece documentul asumat de guvernul ungar este de natură să inducă suspiciune şi tensiuni între România şi Ungaria. MAE a solicitat clarificări pentru unele prevederi din Declaraţie: angajamentul asumat de Budapesta de a sprijini tendinţele de separatism şi segregaţie prin promovarea conceptului de autonomie pe baze etnice, statornicirea de relaţii politice între guvernul Ungariei şi grupuri de cetăţeni aparţinînd altor state şi finanţarea comunităţilor de dincolo de frontiere din bugetul de stat.

Joi 25 iulie

• PDSR cere demiterea a doi prefecţi

Delegaţia Permanentă a PDSR a recomandat demiterea prefecţilor de Dolj şi Gorj, propunerea fiind motivată de insuficienta lor activitate administrativă. Liderii PDSR au contrazis afirmaţiile că demiterea prefectului de Dolj, Constantin Răducănoiu, s-ar datora implicaţiilor politice ale scandalului generat de faptele penale ale copiilor săi. Ofiţerul însărcinat cu ancheta cazului copiilor Răducănoiu (ce au agresat fizic o tînără) a fost iniţial mutat disciplinar din Craiova, ministrul de Interne revenind ulterior asupra acestei decizii.

• UNC s-a constituit oficial

PDAR, PUR şi MER au semnat Declaraţia privind constituirea Uniunii Naţionale de Centru agrarian-ecologist-umanistă.

Vineri 26 iulie

• Ion Iliescu acceptă oferta de sprijin a PDSR

În cadrul Conferinţei Naţionale a PDSR, preşedintele Ion Iliescu a anunţat că acceptă oferta de sprijin din partea partidului de guvernămînt privind candidatura sa la un nou mandat prezidenţial. Pe de altă parte, conferinţa a stabilit că obiectivul PDSR pentru alegerile din toamnă este obţinerea mandatului prezidenţial şi a unei poziţii care să-i confere dreptul de a desemna primul-ministru.

• PNL acceptă propunerea PNL-CD

Luînd în discuţie propunerea PNL-CD de creare a unei alianţe liberale, Delegaţia Permanentă a PNL a mandatat Biroul Permanent Central al partidului să înceapă demersurile organizatorice în scopul fuzionării cu PNL-CD, *„pentru a da astfel o voce unică polului liberal situat în CDR“*.

Sîmbătă 27 iulie

• PNL-CD rămîne în CDR

Cu un scor destul de strîns, Consiliul Naţional al PNL-CD a decis rămînerea partidului în Convenţia Democratică. În urma acestei decizii, doi vicepreşedinţi şi secretarul general al partidului şi-au dat demisia. Totodată, a fost aprobată ideea unei fuziuni cu PNL, lucru posibil doar în urma unui congres extraordinar, care urmează să fie organizat imediat după alegerile generale.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

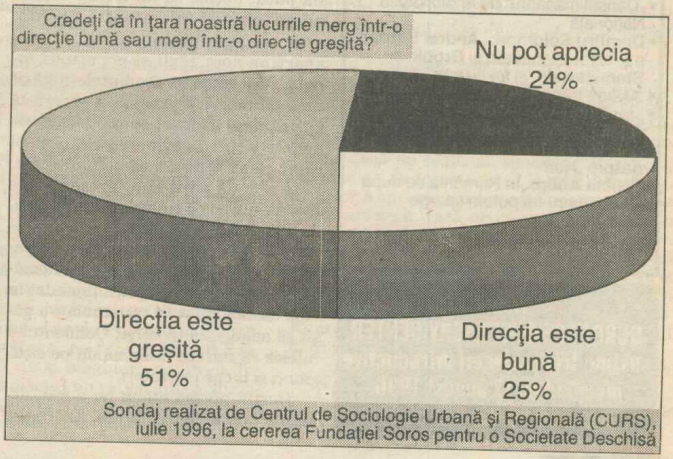

Sondaj realizat de Centrul de Sociologie Urbană şi Regională (CURS), iulie 1996, la cererea Fundaţiei Soros pentru o Societate Deschisă

ILIE ŞERBĂNESCU

Clauza ratează ciorba electorală

Dacă preşedintele Clinton va promulga legea în materie adoptată de ambele Camere ale Congresului, România va fi dobîndit în sfîrşit din partea Statelor Unite clauza naţiunii celei mai favorizate pe baze permanente. În sfîrşit, pentru că ar face-o abia la şase ani şi jumătate de la evenimentele din Decembrie '89, care, aşa cum îndeobşte se consideră în principiu, au marcat pentru România o cotitură spre democraţie şi economia de piaţă.

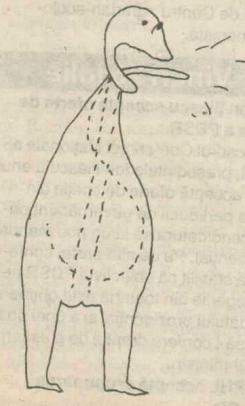

Ce reprezintă clauza naţiunii celei mai favorizate

Clauza naţiunii celei mai favorizate este nimic altceva decît un tratament comercial care se aplică între ţări în schimburile de mărfuri şi servicii. Cînd o ţară acordă clauza naţiunii celei mai favorizate altei ţări, înseamnă că îi aplică un tratament comercial identic celui de care se bucură orice altă ţară beneficiară. Şi, avînd în vedere că ţara beneficiară răspunde în mod similar – acordarea făcîndu-se de fapt pe baze mutuale –, clauza naţiunii celei mai favorizate concretizează principiul tratamentului reciproc egal în comerţul internaţional.

Acest tratament constituie regula de bază în Acordul General pentru Tarife şi Comerţ (GATT), încheiat în 1947 şi transformat de anul trecut, prin decizia ţărilor membre, în Organizaţia Mondială de Comerţ (OMC). De la înfiinţare – deci, de aproape o jumătate de secol –, în cadrul GATT au fost convenite, prin aşa-numitele runde de negocieri comerciale multilaterale, reduceri importante de taxe vamale în comerţul dintre ţările membre, legate toate între ele prin clauza naţiunii celei mai favorizate. Ca atare, a beneficia ca ţară de clauză înseamnă, practic, că exporturile proprii se bucură – la intrarea pe pieţele ţărilor cu care s-a convenit reciproc tratamentul – de toate reducerile de taxe vamale stabilite în ultima jumătate de secol.

Miza dobîndirii clauzei naţiunii celei mai favorizate din partea Statelor Unite este, deci, lesne de înţeles, avînd în vedere imensitatea pieţei americane.

Problemele politice ale acordării clauzei de către Statele Unite sînt însă legate de faptul că, din 1975, potrivit unui amendament la legea comerţului, Congresul american şi-a rezervat în acest sens pentru sine decizia finală, care pînă atunci aparţinuse doar Administraţiei de la Washington. Şi, potrivit acestui amendament, acordarea clauzei a fost condiţionată de politica de emigrare a ţării beneficiare. Amendamentul viza să constituie o grilă în acordarea clauzei către ţările comuniste, ca mijloc de presiune asupra acestora în respectarea drepturilor omului. Căderea comunismului în ţările respective a golit, practic, de semnificaţie amendamentul în sine. Şi de atunci acordarea clauzei de către Congresul american s-a făcut – în virtutea unor texte legislative mai mult sau mai puţin acoperitoare – în funcţie de progresele ţărilor beneficiare pe linia democraţiei şi economiei de piaţă şi devenind un fel de certificat pe calea tranziţiei primit din partea Americii.

Un gest politic nefericit al preşedintelui Iliescu

Preşedintele Iliescu a ieşit el însuşi la rampă pentru a marca şi onora decizia Congresului american de a acorda României clauza pe baze permanente. Din păcate, preşedintele nu s-a putut abţine să nu treacă în contul guvernării sale această reuşită, care, dacă aparţine cuiva, atunci aparţine doar ţării şi poporului român. Mai mult, preşedintele a găsit un total nefericit prilej de a sugera că Opoziţia nu ar fi acţionat cu toată ardoarea pentru obţinerea clauzei. Şi chiar că ar fi pus ceva bete în roate. Este a doua oară cînd preşedintele Iliescu, uitînd că trebuie să fie al tuturor românilor, a făcut un asemenea regretabil gest politic. În urmă cu aproape trei ani, cu ocazia admiterii României în Consiliul Europei, a procedat în mod asemănător. Şi tot atunci s-a găsit să adauge că în sfîrşit Occidentul a înţeles să mizeze în România pe cîştigători şi nu pe pierzători.

Gestul preşedintelui nu a fost, desigur, trecut cu vederea. Întreaga Opoziţie l-a criticat sau chiar l-a ridiculizat, aducîndu-se pe tapet faptul, de altfel de netăgăduit, că tocmai sub guvernarea Iliescu România a fost ultima ţară din centrul şi estul Europei care a căpătat din partea Americii clauza naţiunii celei mai favorizate pe baze permanente, că de mai mult timp era singura ţară din zonă care primea clauza prin neonoranta reînnoire anuală şi că pînă în urmă cu doi ani şi jumătate rămăsese unica din regiune fără clauză, aflîndu-se din acest punct de vedere pe cea mai neagră listă din America, alături de Cambodgea, Cuba, Afganistan şi Coreea de Nord. Mai mulţi lideri ai Opoziţiei însă n-au rezistat nici ei tentaţiei de a-şi menţiona meritele proprii în promovarea obţinerii clauzei.

Totuşi, pînă la urmă, îngrijorat de reacţiile negative ale unor congresmeni americani, preşedintele Iliescu, călcîndu-şi probabil pe inimă, a revenit asupra declaraţiilor făcute, recunoscînd Opoziţiei contribuţia adusă la dobîndirea clauzei. A fost pentru prima dată, de la preluarea puterii, cînd a cedat în faţa Opoziţiei. Din fericire, în interesul ţării. Şi tot în interesul ţării, domnii Constantinescu şi Roman au acceptat revenirea preşedintelui Iliescu asupra declaraţiilor anterioare, într-un demers de natură a stopa influenţe nefaste asupra României.

Vîrîrea clauzei în ciorba electorală era nu numai un fapt tragic în sine, dar se dovedea a fi şi complet fără rost. Dacă există vreun om politic care să fi crezut că cineva va vota în toamnă de partea unui partid sau altul pentru că a adus clauza, se înşela amarnic. Sărăcia şi lehamitea faţă de sfidarea corupţiei în nici un fel sancţionate – iată capetele de afiş în viitoarele alegeri.

Şi apoi, vîrîrea clauzei în ciorba electorală este chiar o inepţie. Că România nu a avut clauza pînă în 1993, că a dobîndit-o apoi doar pe baza reînnoirii anuale şi că acum a obţinut-o pe baze permanente constituie nu atît ecouri la schimbările de la Bucureşti, ci mai mult decizii ale Washingtonului în funcţie de interesele sale în schimbare. Să nu ne îmbătăm cu apă rece! Oricum era un caraghioslîc ca România lui Ceauşescu, care ţinea oamenii ca în ghetou, să fi beneficiat de clauză, iar România post-decembristă – fie ea şi a regimului Iliescu – nu. Mai ales că, potrivit înseşi legilor americane încă în vigoare, clauza se acordă în principiu în funcţie de politica de emigrare. Şi, slavă Domnului!, pe vremea lui Ceauşescu nu se putea ieşi din ţară ca să se ajungă în America, în timp ce acum nu mai pridideşte America să îi bareze pe românii care se înghesuie să intre acolo.

Se bate multă monedă pe faptul că de astă dată lobby-ul maghiar a pierdut partida în Congresul american. Şi aceasta pentru că ar fi acţionat eficient acum şi un lobby românesc. Chiar dacă acesta din urmă a şi existat – şi să dea Domnul să existe! –, să nu ne amăgim! Lobby-ul maghiar a pierdut de data aceasta partida în Congresul american pur şi simplu pentru că aşa au fost interesele americanilor la ora actuală.

Un gir politic acordat investitorilor

Din punct de vedere strict economic, acordarea clauzei pe baze permanente nu schimbă datele problemei în plan comercial. Nu se trece de la un regim comercial fără clauză la unul cu clauză. Şi deci nu se va beneficia de nici o nouă facilitate comercială.

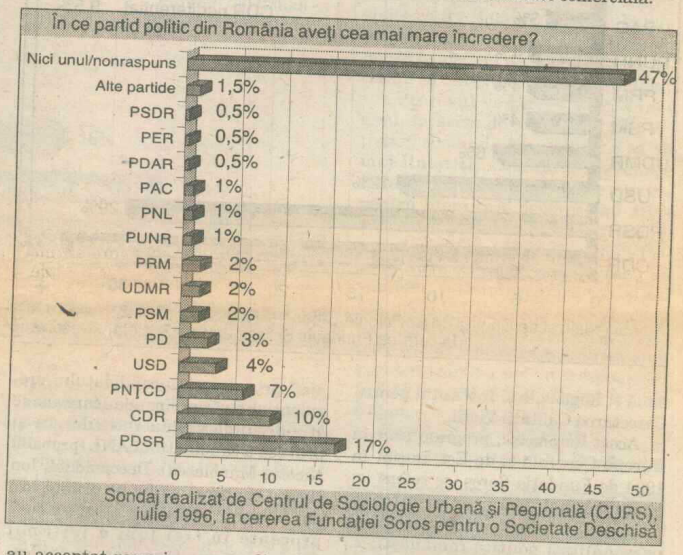

De facilităţile comerciale în virtutea clauzei, exporturile româneşti în America se bucură de mai bine de doi ani şi jumătate. În ce măsură însă au valorificat exporturile româneşti aceste facilităţi constituie o altă problemă. Ca să se beneficieze de aceste facilităţi este nevoie ca România să aibă şi ce să exporte. Or, o duce destul de rău la acest capitol.

Dobîndirea clauzei pe baze permanente este însă o invitaţie pe care Washingtonul, prin girul politic acordat astfel, o adresează oamenilor de afaceri americani să-şi amelioreze percepţia faţă de România. Din punctul american de vedere, se dă lumină verde pentru investiţii în România. Să vedem însă dacă marile companii americane vor şi veni. Pentru că circulă nişte zvonuri cu totul şi cu totul destabilizatoare că investitorii serioşi americani nu prea sînt dispuşi să lase să le scape din buzunare peşcheşuri în dreapta şi în stînga, întrucît pornesc de la premisa, desigur la fel de destabilizatoare, că, investind aici – deşi s-ar putea duce în altă parte –, ei sînt cei care fac un serviciu şi nu cei cărora li se face cumva vreun serviciu.

Adevărul
literar şi artistic nr. 329

- „Dansul macabru" de la Biblioteca Naţională
- **Dumitru Solomon**: „**Andrei Şerban** e şi actor, şi mentor, şi **Brook**, şi **Stanislawski**, şi tot ce vrei..."
- „Marea trăncăneală" din reviste
- „Jucării de vară" confecţionate de **Cornel Radu Constantinescu**
- **Costache Olăreanu** divaghează despre „Nori"
- **Felicia Antip**: „În România de după **Ceauşescu** nu putem sparge oglinzile"
- **Magda Mihăilescu**: Cine sparge valurile?

Acum,
GURDJIEFF-OUSPENSKY CENTER
susţine trei prelegeri introductive
începînd cu 17 august 1996.
Tel.: 660.80.82, 675.56.14.

GABRIEL ANDREESCU

Scrisoare deschisă domnului Octavian Paler

...tre conducerea revistei „22",

Polemica inițiată de revista „22" pe tema naționalismului a avut ca final publicarea de către d-l Octavian Paler a patru editoriale, în luna iunie, în cotidianul România liberă, *cu referință la dezbaterea din jurul acestui subiect. Tonul jignitor al acestor articole, insultele și acuzațiile în care s-a lansat d-l Paler constituie un nefericit exemplu al modului în care un participant la o polemică trădează spațiul ideilor pentru a-și exhiba instinctele. În urmă cu două săptămîni am făcut un apel la deontologia profesională a conducerii* României libere, *și la onoarea d-lui Paler, de a publica în acest cotidian o scrisoare-replică. Răspunsul d-lui Paler a fost invitația „de a trimite scrisoarea la* România Mare*" – și continuarea folosirii* României libere *pentru a pune în gura mea afirmații și poziții absurde. Acesta este motivul pentru care rog revista „22" să accepte publicarea următoarei scrisori adresată d-lui Paler.*

Gabriel Andreescu
15.07.1996

Domnule Octavian Paler,

În urmă cu cîteva luni am publicat în revista „22" un eseu cu titlul „Octavian Paler, Alexandru Paleologu și spinoasa problemă a naționalismului", ca urmare a observațiilor pe care și dumneavoastră și d-l Paleologu le-ați făcut pe marginea unora dintre intervențiile mele publice. Replica dumneavoastră și un al doilea text al meu, publicate prin generozitatea revistei „22" și a *Dilemei*, au creat pentru mulți imaginea unei polemici care are la bază, de la început pînă la sfîrșit, argumente. Am insistat de cîteva ori că prezum buna dumneavoastră credință și nu am dat importanță umorilor, ironiilor sau subînțelesurilor din eseul dumneavoastră „Între naționalismul de grotă și «europenii de nicăieri»". Am dorit din toată inima să avem un dialog civilizat, chiar dacă sever ori radical.

Iată însă că dumneavoastră ați publicat sub titlul „Un caz bizar", într-un cotidian de tirajul *României libere*, patru editoriale în care ați folosit cu insistență numele meu. De această dată, stilul și limbajul dumneavoastră au depășit cu mult ceea ce poate fi acceptabil în dialogul public dintre doi oameni. Tonul este dispreţuitor și insultător, și iată cîteva mostre: *„I-am explicat d-lui Andreescu ca unui african"* (acest limbaj exprimă și un rasism grosier; el v-ar fi exclus imediat din orice comunitate intelectuală din Occident); *„un ridicol ucigător"*; *„și-și pune mîinile în șold, producînd o mostră, hilară și descalificantă, de un iezuitism infantil"*; *„Într-o antologie a stupidității, așa ceva poate figura la un loc de cinste"*; *„acest nivel comic"* etc. Aceste formulări nu își pot găsi în nici un fel motivația în referirile mele la dumneavoastră, precaute și condescendente. Cum vă permiteți, d-le Paler, să mă tratați cu acest limbaj? Nu am tocit împreună nici ecuația lui Schrödinger, nu am calculat alături nici zerourile funcției Bessel, nu am adnotat în doi nici pe Frege, nici pe Carnap, nici pe Hintikka, nici pe Popper sau Suppes, nu ne-am regăsit deasupra lui Piaget sau Chomsky, nu l-am descoperit pe René Thom ori, ca să schimb paleta, pe Richard Rorty – și trebuie să încheiez această scurtă listă care ar trebui să vă fie un fel de minim test intelectual.

Cum vă permiteți să mă acuzați dumneavoastră pe mine, d-le Paler, de servilism? Eu nu cunosc ce este servilismul. Am o oroare organică față de nedemnitate, care m-a făcut să nu pot fi servil nici în fața celor care m-au amenințat cu moartea. Nici o clipă nu m-am gîndit, pe parcursul polemicii noastre, să vorbesc despre trecutul dumneavoastră, despre cutremurătoarele declarații lingușitoare, despre trădarea etică care v-a marcat zeci de ani. Înțeleg slăbiciunile altora, necazurile vieții, întîmplările nefericite și am avut aceeași înțelegere și față de viața pe care ați dus-o. Dar cum să mă supun acestei situații aiuritoare, ca dumneavoastră să-mi faceți morală mie?

Sînteți un autor de succes, care poate să influențeze, în rău, multă lume. Iată de ce referiri la dumneavoastră, și la naționalismul pe care îl reprezentați din ce în ce mai puțin decent, o să mai fac. Dar din această clipă vă neg statutul de partener de dialog. Sînteți lipsit de cunoștințele minime care să vă permită să judecați subiectele asupra cărora vă dați cu părerea; sînteți arogant și lipsit de decența celui care s-a căit sincer, devenind, cu adevărat, un altul. Mitologia pe care v-o construiți cu asiduitate poate să păcălească pe cîțiva neavizați o perioadă de timp, dar nu poate păcăli pe toți tot timpul.

28 iunie 1996

OCTAVIAN PALER

Răspuns, tot deschis, d-lui Gabriel Andreescu

Mă întreb, cu o melancolică lehamite, dacă nu cumva a avut dreptate Ana Blandiana să considere declanșarea acestei polemici, de către d-l Andreescu, o diversiune, o capcană, cu scopul de a pune în circulație niște idei, altminteri indigeste. Să trec, însă, peste asta, precizînd că editorialele care l-au supărat pe d-l Andreescu nu sînt, cum lasă să se înțeleagă, continuarea polemicii din revista „22". Ele au fost scrise cînd, după șase luni de resentimente tăcute, d-l Andreescu și-a escaladat prezumțiile inițiale, cu un arțag renovat. La fel ca prima oară, eu **am răspuns**. Și am făcut-o deoarece am socotit inadmisibile tezele enunțate. E adevărat, nu prea îmi dau seama în virtutea căror fapte culturale s-a suit d-l Andreescu pe un pietroi, ca oratorii din Hyde Park, și s-a apucat, cu aere de pedagog țîfnos, să administreze lecții intelectualilor români (Alexandru Paleologu, Ana Blandiana, Alexandru Zub și alții). Dar să zicem că dreptul de a te crede mai mult decît ești, datorită unui amor propriu disproporționat în raport cu posibilitățile de a-i da satisfacție, face parte și el din drepturile omului. Problema era ce **spunea** d-l Andreescu.

Acum văd că lucrurile s-au complicat. Voi trece, totuși, peste ifosele d-lui Andreescu, amestecate cu insinuări, calomnii și răstălmăciri, care m-au determinat să-i recomand să-și trimită scrisoarea la „România Mare". Nu mă poate ofensa cine vrea, mă poate ofensa cine poate s-o facă, zice un proverb spaniol. Trec, cu oarecare dificultate, și peste obiceiul d-lui Andreescu de a delira în public (ce „cutremurătoare declarații lingușitoare" ale mele cunoașteți, d-le Andreescu? și cînd v-am pus eu în gură afirmații pe care nu le-ați făcut?), pentru a lămuri de ce mi-am „permis" să-mi recunosc stuporile (căci despre asta e vorba, nu de altceva).

1. De data aceasta mi-a fost mai clar că d-lui Andreescu îi produce alergie cuvîntul „național". Dar, pentru Dumnezeu, de ce nu declară onest asta, de ce se preface discutînd despre „naționalism"? De ce nu admite că pentru un rentier al vorbăriei despre Europa (ce „Europă", e o altă poveste) cuvîntul „național" nu trebuie să existe? Nu cred în patriotismul însăilătorilor de ode. Cred în patriotismul care nu se ferește, cînd iubirea e contrariată, să pună în cauză cu asprime defectele noastre. Numai că nu acesta e cazul d-lui Andreescu. Domnia sa îmi stîrnește cu totul alte gînduri. Dacă a fi „xenofob" e o mizerie (și este), a fi „românofob", fie și în forme indirecte, e o altă mizerie. Nu sînt un tradiționalist. Avem în urma noastră și tradiții de care ar trebui să ne debarasăm. Dar e, oare, un păcat atît de grav să nu uiți că ai avut părinți? Nu e, oare, normal să-mi repugne, în egală măsură, șovinismul (confundarea dragostei pentru pămîntul natal cu ura față de alții) și acea formă bizară, extremistă, de cosmopolitism care urăște identitatea națională? Polemica mea cu d-l Andreescu n-a fost pe tema „naționalismului", cum spune mereu. Cineva a pus punctul pe „i" tălmăcindu-l astfel pe d-l Andreescu: „Ceea ce are acum nevoie țara noastră este să caute a năpîrli precum șarpele, lepădîndu-și pielea cea veche și urîcioasă". Bine, domnilor, năpîrliți dacă aveți chef. Dar pe mine vă rog să mă scuzați. Eu îmi voi căuta mai departe un drum între „naționalismul de grotă" și „europenii de nicăieri", străin și de cei care cred că trebuie să ne ducem în Europa îmbrăcați în iței, chiuind și cîntînd din buciume, și de neobonjuriștii care au o optică hotelieră despre Europa, tot ce e „național" trebuind să fie lăsat la recepție.

Și cum se face că pe d-l Andreescu nu l-a deranjat niciodată vreo atitudine antiromânească a unor extremiști maghiari? Mă grăbesc să adaug că deplor tensiunile interetnice, mă scîrbesc maghiarofobii și cred în dreptul minorităților de a-și conserva, pe deplin, identitatea. Dar, din păcate, au și maghiarii vadim-ii, funar-ii lor. Extremismul nu este, oare, condamnabil în **orice** tabără? Trebuie să înțeleg că pentru d-l Andreescu ura e detestabilă numai cînd e vociferată în românește?

Nu mai vorbesc despre insistența cu care d-l Andreescu se zbate pentru a ne convinge că trebuie să ne luăm orice gînd de la Basarabia. Nu mai vorbesc despre modul năucitor și servil (da, servil, deoarece nici occidentalii nu pretind că totul este minunat, perfect, în Occident) în care judecă termenii „prooccidental" și „antioccidental". Nu mai vorbesc nici despre altele. De fapt, mi se întîmplă să gîndesc lucruri și mai rele despre d-l Andreescu, dar nu mă pot hazarda în presupoziții. Oricum, mi-aș permite să-i spun că e o imprudență să discute despre „trădare" și că am motive să-i contest calitatea de a-mi vorbi despre etică și despre rău cînd ce se poate face azi.

2. Aș putea să-l întreb și eu pe d-l Andreescu „cum vă permiteți?" Și nu retoric. D-l Andreescu a inventat (subliniez, **a inventat**) niște fraze, puse între ghilimele, pe care mi le-a atribuit, pentru a mă putea învinui de „rusofobie". Uluit, l-am rugat să spună cînd și unde le-am scris sau să consimtă că m-a calomniat. Au urmat șase luni de tăcere. Apoi, în loc să-și ceară scuze, scrie că dragostea mea pentru Tolstoi, pentru Dostoievski, pentru Cehov, pentru Ceaikovski, în fine pentru elita spiritului rus, e o dovadă indirectă că privesc „de sus", cu dispreț, „tot ce este «restul» poporului rus". Mi-am făcut cruce. Așadar, dacă-l iubesc pe Shakespeare, sînt anglofob? Dacă-l prețuiesc pe Goethe, dau dovadă de dispreț față de nemți? Dacă mă încîntă Dante, am o proastă părere despre italieni? Mi s-a părut comic, hilar, descalificant, bun să figureze „într-o antologie a stupidității" acest nivel de discuție și am spus-o.

3. În legătură cu „ecuația lui Schrödinger" și „zerourile ecuației Bessel", ce-ar fi de zis? Cel mai bine s-ar potrivi o observație mușcătoare din Molière despre cum poți să pari „savant", dar prefer să mă abțin. I-aș putea răspunde preopinentului meu că ne desparte, cel puțin, o bibliotecă, dar nu-mi place să fac paradă de erudiție. Nu știu cît de solidă este pregătirea d-lui Andreescu în materie de fizică. A mea e nulă. Nici la astronomie (Bessel) nu mă pricep. Cunosc, însă, destulă logică, inclusiv despre sintaxa logică a limbajului (Carnap) și psihologie (Piaget) pentru a-mi permite să regret că d-l Andreescu se aventurează, vai, în domenii unde riscul de a părea semidoct e enorm. Cu un aplomb acru, care te siderează, domnia sa îi consideră pe Ortega y Gasset și Spengler „perimați", iar pe Montesquieu și Valéry „autori de o sublimă inutilitate". Nu sînt ridicole aceste ifose? Iarăși îmi vine pe buze vorba din Molière pe care nu vreau s-o rostesc.

4. Prin „i-am explicat ca unui african" am înțeles, poate prea apăsat, „ca unui căzut din Lună". Nu bănuiam că d-l Andreescu cunoaște o „rasă africană" (!) și, în consecință, mă va suspecta de „rasism grosier". De altfel, nu e prima dată cînd constat că d-l Andreescu nu are, uneori, proprietatea exactă a termenilor de care abuzează. Aș putea să dau exemple (între altele, „narcisiac", folosit într-o accepțiune rudimentară, incultă), dar mi-ar lua prea mult spațiu.

5. În concluzie, rămîn încredințat că orice dezbatere a problemelor românești cere o minimă competență afectivă. Nu se poate discuta despre răspîntia la care ne aflăm azi fără să suferi și fără să te temi că ne înstrăinăm de noi înșine dacă nu regăsim, **simultan**, „Europa" și „România". Or, convingerea la care am ajuns e că d-lui Andreescu îi lipsește această competență afectivă. Iată de ce consider polemica mea cu domnia sa o eroare. Nu polemizezi cu un robot programat să nu se audă decît pe sine și să repete, pînă la sațietate, platitudini. Și cu asta punct. Asigurîndu-l că nu mă mai interesează o discuție cu domnia sa, îl las pe d-l Andreescu să se instaleze cît mai profitabil, dacă poate, în „nicăieri".

27 iulie 1996

P.S. Îmi dau seama cît de penibil e un asemenea final de polemică. De aceea, mă rup de el cu un sentiment de dezgust și de ușurare.

Eşecul politicii interne ne îndepărtează

– Interviu cu EMIL CONSTANTINESCU, realizat de Rodica Palade –

Imaginea României şi intrarea ei în NATO

V-aţi întors recent din America. Cum arată, domnule Constantinescu, România văzută de acolo, acum, cînd statul american a acordat permanentizarea clauzei pentru ţara noastră?

Se vede aşa cum este. Pentru că plătim consecinţa a şase ani, care au urmat cîtorva decenii în care ne-am preocupat permanent de imaginea României ca de o „vitrină" şi nu de schimbarea realităţii. În lumea de astăzi, România este deschisă observatorilor, diplomaţilor şi oamenilor de afaceri, iar lucrurile se văd aşa cum sînt. Or, această continuă frustrare în faţa plutonului reprezentat de Cehia, Polonia şi Ungaria reprezintă, de fapt, o diferenţă reală de adaptare la standardele economice, sociale şi politice faţă de aceste ţări. Am spus politice pentru că nimeni nu poate să uite că România este singura ţară fostă comunistă din Europa Centrală şi de Est care nici un moment n-a cunoscut un regim de centru-dreapta sau cel puţin o alternanţă la putere, singura capabilă să probeze exerciţiul democratic. Situaţia este oarecum diferită în ceea ce priveşte problema NATO. În discuţiile pe care le-am avut cu oficialităţile americane (ca şi cu reprezentanţii altor ţări importante din NATO) am insistat asupra faptului că, în momentul de faţă, NATO este pentru România prioritatea absolută, pentru că de ea se leagă problema securităţii externe; România este mult mai pregătită pentru intrarea în NATO, datorită faptului că într-un pact militar ceea ce contează, pînă la urmă, este, totuşi, armata. Or, din acest punct de vedere, părerea mea fermă, sprijinită pe argumente, este că armata română este pregătită în momentul de faţă să intre în NATO, atît prin calitatea pregătirii ofiţerilor şi soldaţilor, parţial prin dotare şi foarte mult în ceea ce priveşte mentalitatea generală pe care o cunosc foarte bine ca prooccidentală. În acest context, vreau să amintesc o lungă convorbire amicală pe care am avut-o la sediul NATO din Bruxelles cu regretatul Manfred Wörner, care a fost de acord că, dintr-un punct de vedere, chiar şi politica lui Ceauşescu a dus la un reflex poate unic pozitiv, prin faptul că a sistat programele de pregătire ale ofiţerilor români în Rusia. Datorită unei politici perseverente duse de generalul Spiroiu, în momentul de faţă, în armata română nu se mai află nici un ofiţer superior pregătit la Moscova, această situaţie neregăsindu-se nici în Polonia, Ungaria sau chiar Cehia.

Numai că aceste ţări au fost nominalizate pentru a intra în NATO, în timp ce România nu. De altfel, dincolo de situaţia armatei, există o grilă pentru candidaţii la NATO.

Se poate discuta la două nivele: performanţele economice, pentru că intrarea în NATO presupune un efort financiar pentru a suporta o dotare de vîrf, performanţe deosebite ale industriei de apărare proprii, capabilă să asimileze rapid tehnicile de vîrf, dar, pînă la urmă, în orice pact militar şi în orice alianţă, problema fundamentală este cea a încrederii: cîtă încredere poţi să ai pentru a introduce în sînul unei alianţe militare o ţară, pentru că este vorba de o alianţă strategică şi nu de o alianţă conjuncturală.

Cîtă încredere inspiră România Americii

Legat tocmai de încrederea pe care o ţară o poate inspira unei mari puteri, cum este America, cum comentaţi comportamentul preşedintelui Iliescu la aflarea veştii că ţara a obţinut permanentizarea clauzei?

A fost o probă tocmai a exerciţiului democratic. Iar persoana care este chemată să reprezinte statul român la nivelul cel mai înalt s-a dovedit că nu a asimilat-o. Chestiunea devenea foarte gravă, pentru că problema clauzei a fost puţin importantă şi complet colaterală pentru discuţiile politice de la Washington. Problema clauzei a fost exacerbată propagandistic în toată perioada Ceauşescu şi reluată apoi de propaganda regimului Iliescu. România chiar avea clauza. Se punea problema unui gest formal de permanentizare a ei, pe care l-au obţinut toate fostele ţări comuniste din Europa Centrală şi de Est, cu excepţia României. Nu mai exista nici un motiv de a umili România în plus. Încă din februarie, cînd am fost la Washington, congresmeni şi senatori importanţi cu care am discutat mi-au spus că permanentizarea clauzei este hotărîtă, deci nu era decît un simplu act formal, urmînd să se găsească un spaţiu între problemele importante care preocupă Congresul şi Senatul pentru a fi puse pe rol. Problema importantă, care se va discuta în august, va fi poziţia faţă de intrarea României în NATO. Or, tocmai în acest moment, preşedintele Iliescu a încercat s-o folosească în scop propagandistic... Lui i se cerea să respecte o realitate pe care o cunoştea, mulţumind reprezentanţilor Opoziţiei pentru faptul că, în mod permanent, au făcut eforturi deosebite de a ajuta iniţiativele Guvernului şi ale ţării în acest domeniu. De altfel, toate gesturile importante pentru ţară, după părerea mea, trebuie să fie acoperite de discreţie şi niciodată nu am încercat să folosesc sau să mă bat cu pumnul în piept, arătînd ce am făcut într-un punct sau altul. Faptul că am răspuns la telefonul pe care preşedintele Iliescu mi l-a dat pentru a-mi propune acea întîlnire la Cotroceni s-a bazat tocmai pe ideea că, consecvenţi cu noi înşine, totdeauna am pus interesele naţionale deasupra intereselor de partid şi, categoric, deasupra unor interese personale, chiar dacă acestea privesc o candidatură prezidenţială. Nu am vrut să îngreunez poziţia în care se afla preşedintele şi singurul lucru pe care i l-am solicitat şi pe care a avut bunul-simţ să-l accepte a fost ca, într-o formulă elegantă, să recunoască faptul că a greşit în afirmaţiile făcute. Iar declaraţia finală a avut rolul de a reface imaginea la Washington, arătînd o unitate, o colaborare a forţelor de opoziţie în problemele esenţiale.

Pe plan intern, care vor fi efectele permanentizării clauzei?

După părerea mea, benefice. Este clar că întîrzierea anunţării candidaturii preşedintelui Iliescu are în vedere – mai ales după eşecul PDSR-ului în alegerile locale – cîştigarea unui capital electoral pe baza iniţiativelor externe. Această candidatură a fost întîrziată tocmai ca să se poată pune în valoare vizita în Germania, pînă la episoade amuzante, minore, ca vizita doamnei Hillary Clinton, pentru ca preşedintele să încerce să scape de dificultatea unor discuţii privind politica internă, mutînd discuţia pe politica externă. Or, cred că, marcîndu-se ferm în faţa opiniei publice româneşti faptul că la ceea ce a fost bun în politica externă şi-au adus contribuţia atît Puterea, cît şi Opoziţia şi că aceste probleme nu se vor discuta, dezbaterile din campania electorală se pot concentra asupra problemelor interne. De fapt, cele care afectează direct viaţa noastră. Ceea ce ne îndepărtează pe noi de NATO şi de Uniunea Europeană este tocmai eşecul politicii interne, eşecul economiei, eşecul politicii sociale şi inconsecvenţele în mecanismul democratic.

Pentru că aţi avut întîlniri cu românii din America, ce ne puteţi spune despre acea comunitate?

Comunitatea românească din Statele Unite este extrem de diversă. Există comunităţi foarte vechi, ale celor plecaţi la sfîrşitul secolului trecut din Transilvania şi Banat în urma persecuţiilor din Imperiul austro-ungar. Pe cîţiva dintre ei am avut ocazia să-i întîlnesc acum în zona Chicago-Detroit, în care am fost pentru prima dată.

Apoi, sînt adevăraţii reprezentanţi ai exilului românesc, începînd cu cei plecaţi imediat după război şi care nu au cunoscut dictatura comunistă pînă la cei care au suferit îndelung în închisori, sau au fugit, sau au fost răscumpăraţi.

Există o comunitate a celor care au plecat din România după 1990 (nici ea omogenă), cuprinzînd tineri plecaţi din disperare după Revoluţie – şi mai ales după Piaţa Universităţii; există şi o parte însemnată a aşa-numiţilor exilaţi economici, al căror singur interes este o realizare pe plan economic şi personal, care nu trebuie blamată în nici un fel, avînd justificarea şi onestitatea ei. În sfîrşit, există o comunitate a celor care îşi fac studiile de master şi de doctorat în Statele Unite, pe bursele cîştigate prin aplicaţii individuale. Această comunitate devine importantă numeric, dar în special prin înalta ei calitate, fapt care m-a determinat să răspund şi unei invitaţii a doctoranzilor şi postgraduaţilor pentru master de la celebra Universitate din Chicago.

În ce fel se întoarce (dacă se mai întoarce) această comunitate spre România?

Semnalele pe care le-am avut au fost pozitive. Am avut ocazia să întîlnesc săli sau biserici pline cu oameni de înaltă calitate, foarte informaţi asupra a tot ceea ce se petrece în România. Erau oameni hotărîţi să contribuie în acest ultim ceas la schimbarea situaţiei din România, iar în cazul unei victorii a forţelor democratice, să-şi pună inteligenţa, valoarea şi capitalul în slujba ţării. Sînt hotărîţi să acorde sprijinul direct, începînd cu votul şi pînă la hotărîrea de a face parte din viitoarele structuri din ţară sau de reprezentare în străinătate.

De ce această vizită în Statele Unite imediat după lansarea candidaturii dumneavoastră la preşedinţia României?

Am vrut să marchez prin această vizită că doresc să devin un preşedinte al tuturor românilor, indiferent unde s-ar afla ei, eliminînd pentru totdeauna aceste grave urmări care s-au creat între românii din ţară şi cei din străinătate, pe care politica Ceauşescu îi considera transfugi sau trădători, pe care Securitatea i-a dezbinat şi pe care regimul Iliescu a încercat să-i cumpere sau să-i anexeze ca pe o vitrină. Pentru că este vorba nu numai de o comunitate importantă numeric, ci, mai ales, de calitatea unor oameni. În acelaşi timp, păstrarea identităţii şi a legăturii lor cu ţara poate fi în beneficiul lor şi al ţării, cu condiţia ca ei să simtă că cineva din ţară se preocupă de ei nu ca să-i folosească, ci ca să-i iubească.

de NATO şi UE

Profesionalizarea CDR

Care este aşezarea Convenţiei Democratice în acest moment?

Convenţia este o alianţă de partide şi formaţiuni politice cu un scop precis – schimbarea actualului regim din România şi instaurarea unei noi structuri de putere, capabilă să realizeze reformele economice şi sociale ale României. Orice alianţă politică de acest tip, din orice ţară din lume, funcţionează cu dificultate, întrucît ea trebuie să armonizeze interese de partid şi de asociaţie; interese care sînt contradictorii. Pe scurt, de patru ani am gestionat o criză. Dar o dată acest lucru acceptat, trebuie să fim obiectivi şi să vedem că în momentul de faţă Convenţia Democratică este nu numai prima forţă politică de opoziţie, dar este prima forţă politică din România. Deci, ea trebuie tratată cu respectul cuvenit. În politică, ceea ce contează este obţinerea puterii şi, deci, rezultatul. Este o mîndrie pentru noi că el a fost obţinut fără nici un fel de compromisuri politice sau de altă natură, în ciuda unei campanii destul de dure care se duce de patru ani împotriva Convenţiei, din toate zonele spectrului politic; campanie pe care o consider, şi trebuie acceptată ca normală în momentul în care te afli pe primul loc. De aici putem trage cîteva concluzii: această poziţie a fost cîştigată printr-o bună organizare, prin realizarea unei structuri naţionale, a cărei construcţie a început în 15 august 1994, şi prin crearea unei noi clase politice, ai cărei reprezentanţi sînt astăzi primarii Convenţiei din toată ţara, inclusiv Bucureştiul, clasă politică cuprinsă între 30–40 ani.

Într-o alianţă de acest tip, pot să rămînă şi să funcţioneze numai cei care au vocaţia cooperării, fiind o alianţă în care toată lumea pierde, dar în acelaşi timp cîştigă. Şi opţiunea pe care fiecare partid sau formaţiune trebuie să o facă este între a cîştiga totul din ceva ce poate fi nimic sau a obţine mult mai puţin din ceva care poate să devină foarte mare. Nu am încercat şi nu încerc în nici un fel să minimalizez neînţelegerile şi divergenţele din Convenţie. Ieri, de pildă (joi 25 iulie, n. red.), a trebuit arbitrată o divergenţă între conducerea scindată a Uniunii Democrat Creştine. S-a adoptat o soluţie normală, după părerea mea: o suspendare *de facto* pînă se va stabili printr-un vot consultativ sau pe cale juridică ce fracţiune dovedeşte că este capabilă să se înscrie la tribunal. Aţi putut constata că – atît eu personal, în calitate de preşedinte, cît şi liderii principalelor partide – privim cu seninătate jocurile PNL-CD între Convenţie, Alianţa Naţională Liberală sau chiar tendinţa sa de a evolua singur pe culoarul politic. Dacă se vor hotărî să plece, noi le urăm succes şi nu-i vom ataca niciodată. Vom merge înainte, şi experienţa ne-a arătat că, cu fiecare plecare, Convenţia şi-a sporit ponderea pe scena politică. În acelaşi timp, alături de plecări există şi veniri. Plecarea PAC şi a PL '93 a fost compensată de intrarea PNL, care s-a structurat ca un partid puternic în cadrul Convenţiei, cu o creştere spectaculoasă în toate sondajele de opinie, dar mai ales în reprezentarea structurală. Iar mai recent, integrarea rapidă a Alternativei României, pentru intrarea căreia îmi asum întreaga responsabilitate. Alternativa României a venit să întregească acea caracteristică de înaltă calitate intelectuală a Convenţiei Democratice.

Care este noutatea în alcătuirea listelor CDR pentru Parlament faţă de 1992?

În ultimii doi ani am propus operaţiuni de multe ori dureroase, aproape chirurgicale, dar care au avut ca scop profesionalizarea Convenţiei Democratice. Pentru rezolvarea problemei ponderii s-a acceptat organizarea a trei sondaje de opinie simultane, la trei dintre cele mai importante institute, tocmai pentru a se putea asigura obiectivitatea – IMAS, IRSOP şi CURS –, pe aceeaşi grilă de întrebări. Aceasta s-a făcut tocmai pentru a contracara fie aprecieri personale, complet subiective, fie un sistem foarte greoi, cum a fost cel propus în urmă cu doi ani, care urmărea să cuantifice numărul de membri sau o serie întreagă de variabile, care ar fi necesitat o muncă atît de complicată, încît riscam să uităm obiectivul. În al doilea rînd, o dată grila stabilită, în şedinţa de ieri s-a adoptat modul şi criteriile de selecţie pentru viitorii parlamentari care vor umple aceste grile. Aici am folosit experienţa pozitivă de selecţionare a candidaţilor pentru alegerile locale, constînd în special în faptul că aceste criterii au fost adoptate înaintea începerii selecţiilor în partide, astfel încît selecţia de către diferitele partide se face pe baza aceloraşi criterii, pe baza aceloraşi dosare, care vor cuprinde şi de această dată o preponderenţă a criteriului moral, susţinut de cîteva date obiective, printre care o declaraţie de necolaborare cu orice serviciu secret, verificarea cazierului şi un sistem de recomandări; apoi excelenţă profesională şi eficienţă electorală, deci capacitatea de a cîştiga electorat şi inclusiv de a-şi asigura o sponsorizare a campaniei electorale.

În Convenţia Democratică s-a făcut analiza rezultatelor din alegerile locale. Ce ne puteţi spune?

Specificul acestei analize a constat în faptul că de la început s-a stabilit că ea nu va avea în obiectiv decît deficienţele. Au fost prezentate mai multe materiale de analiză, dar cel mai elaborat a fost cel al Alianţei Civice, de fapt un studiu complex, la nivel naţional, al unei asociaţii civice care a putut să aibă şi o detaşare faţă de interesele proprii de partid. Ca o consecinţă a acestei analize, s-au stabilit judeţele în care se vor realege structurile nesatisfăcătoare ale Convenţiei în care se vor face alegeri pentru noi structuri locale ale Convenţiei Democratice, în timp ce pentru cele care au obţinut rezultate corespunzătoare s-a hotărît menţinerea pe încă 6 luni a mandatului conducerii actuale, pentru a nu perturba campania electorală, care, de fapt, a început.

RADIO FREE EUROPE
RADIO LIBERTY

Către Revista *22*

În legătură cu seria de articole publicate în luna iunie în revista „22" sub titlul „Sfîrşitul posturilor de radio americane din München", conducerea posturilor de radio Europa Liberă şi Libertatea dă publicităţii următoarea

Declaraţie de presă

În general, Europa Liberă consideră a fi sub demnitatea sa de a se angaja în polemici sau de a răspunde detaliat unor acuzaţii neîntemeiate sau calomnioase. Subliniem doar că acuzaţiile proferate în articolele din revista „22" sînt fie speculaţii, fie denaturări rezultate din resentimente personale sau pur şi simplu neadevăruri. Conducerea Europei Libere apreciază că aceste articole fac parte dintr-o flagrantă campanie de dezinformare îndreptată contra unuia din

principalele posturi de radio internaţionale care transmit în limba română, într-un moment în care ţara se pregăteşte de alegeri de importanţă crucială pentru viitorul ei. Este regretabil că revista „22" nu a făcut nici un efort de a verifica acurateţea alegaţiilor cuprinse în articolele respective. Este cel puţin dezamăgitor că această revistă, născută îndată după revoluţie în spiritul dialogului intelectual liber şi onest, nu a respectat în acest caz cele mai elementare standarde jurnalistice, publicînd acuzaţii contra unei instituţii de reputaţia Europei Libere fără a o contacta în prealabil şi a-i cere observaţiile ei, aşa cum este practica generală a presei de calitate din Occident. Acest lucru este cu atît mai surprinzător cu cît în decursul anilor, înainte şi după mutarea noastră la Praga, Europa Liberă a avut o relaţie profesională strînsă cu revista „22", în paginile căreia au fost reluate nenumărate informaţii şi articole din emisiunile noastre, iar redactorii postului nostru de radio au fost şi au rămas unii dintre cei mai activi colaboratori ai revistei. Sperăm ca „22" să-şi redescopere propria busolă etică şi ţinuta profesională cu care ne-a obişnuit.

În ce priveşte arhivele Europei Libere/Libertatea, ele sînt intacte şi păstrate cu grijă. În colaborare cu Fundaţia Soros, documentele din aceste arhive urmează să fie transferate în computere pentru a oferi acces spre ele tuturor celor interesaţi să le cerceteze.

În fine, caracterul aberant al acestor articole se reflectă cel mai frapant în afirmaţia că Europa Liberă ar fi „dispărut". Nu trebuie să fii ascultător al postului nostru ca să ştii că există, că are un auditoriu considerabil, că este citat şi reprodus frecvent şi pe larg de presa românească, de la Radio România Actualităţi la principalele ziare.

22 răspunde *Europei Libere*

La aproape o lună după ce în paginile revistei „22" (numerele 23, 24, 25, 26, publicate între 5 iunie şi 2 iulie a.c.) a apărut articolul lui Mihai Dim. Sturdza, intitulat „Sfîrşitul posturilor de radio americane la München", ne-a parvenit şi nouă acest comunicat de presă, faţă de care vreau să-mi exprim cîteva nedumeriri:

1. Nu am înţeles de ce lipseşte din acest comunicat numele autorului articolului incriminat (**Mihai Dim. Sturdza**) şi informaţia absolut necesară că acesta a fost vreme de aproape un deceniu **cercetător/redactor la Institutul de Cercetări al Europei Libere.**

2. Nu am înţeles cum poate deci un fost coleg al celor ce au scris prezentul comunicat să fie unul dintre cei ce duc o „flagrantă campanie de dezinformare" îndreptată împotriva Europei Libere.

3. Nu am înţeles de ce, dacă în articolul lui Mihai Dim. Sturdza ar fi existat „denaturări rezultate din resentimente personale sau pur şi simplu neadevăruri", nici unul dintre redactorii Europei Libere nu le-a răspuns punct cu punct, detaliat, aşa cum se face de regulă în presă. Am aşteptat de altfel o astfel de replică din partea conducerii Secţiei Române, pe care am invitat-o să ne răspundă cu circa o lună în urmă, atunci cînd ne-a comunicat telefonic că este nemulţumită de publicarea articolului lui Mihai Dim. Sturdza.

4. Nu am înţeles de ce textul lui Mihai Dim. Sturdza a fost calificat atît de sever („acuzaţii neîntemeiate" sau „calomnioase" etc.), de vreme ce o parte din problemele puse în textul său ne erau deja cunoscute din relatările altor redactori ce nu pot fi bănuiţi de „resentimente personale".

5. Nu am înţeles de ce într-un comentariu de presă atît de oficial încît nu poartă nici o semnătură, ci doar sigla postului respectiv de radio, apar fraze de formulă emoţională şi urări subiective de genul „sperăm ca «22» să-şi redescopere propria busolă etică". Nu vom intra în acelaşi registru stilistic, comentînd şi noi busola ori audienţa actuală a Europei Libere.

În final, aş vrea să precizez că cititorii revistei „22" şi-au exprimat de mai multe ori interesul pentru această temă. Tocmai de aceea, începînd cu toamna lui 1995, „22" a avut repetate discuţii cu conducerea Europei Libere referitor la realizarea unui supliment în care, evident, temă noilor condiţii ale acestui post de radio ar fi fost binevenită.

Din păcate, Europa Liberă nu ne-a pus la dispoziţie cele necesare pentru publicarea suplimentului, aşa cum au făcut BBC, Deutsche Welle, Vocea Americii.

În loc de a face revistei „22" un proces de intenţie care nu-şi are locul, am fi mai bucuroşi să vă gîndiţi, eventual, la un răspuns care să clarifice, pentru noi toţi, punctele controversate.

Gabriela Adameşteanu

OANA ARMEANU

CNA III
o instituţie în mîna Puterii

Continuăm ancheta despre Consiliul Naţional al Audiovizualului începută în urmă cu cîteva numere. Între timp CNA şi-a schimbat componenţa, deoarece mandatele a şase din cei 11 membri au expirat la 15 iulie. Numai trei membri sînt însă noi, ceilalţi trei fiind reconfirmaţi în funcţie de către preşedintele Iliescu, Guvern şi Parlament. CNA are, de asemenea, un nou preşedinte, în persoana regizorului Mircea Moldovan.

În acest număr: votul secret şi transparenţa CNA; cum a deschis Felicia Meleşcanu drum liber televiziunii prin satelit; numirea pe criterii clientelare a personalului de specialitate al CNA; peisajul audiovizual actual; cine sînt noii membri CNA.

Am arătat în episodul trecut că nouă din cei 11 membri ai CNA sînt oamenii preşedintelui Iliescu sau ai partidelor din arcul guvernamental, ceilalţi doi fiind mai puţin implicaţi politic, dar tot de partea Puterii. Această structură se datorează modului de numire a membrilor CNA, prevăzut de Legea audiovizualului: preşedintele numeşte doi membri, Guvernul trei şi fiecare din cele două camere ale Parlamentului cîte trei. În acest fel, Puterea îşi adjudecă oricum 5 mandate, şi în plus, din restul de 6, atîtea cîte vrea majoritatea parlamentară. De independenţă politică nici nu poate fi vorba în asemenea condiţii.

Numirea pe criterii politico-clientelare nu se opreşte la membrii CNA, ci se întinde şi asupra personalului de specialitate al instituţiei, începînd cu şefii compartimentelor principale şi terminînd cu secretarele şi şoferii. *„Marea majoritate a staff-ului CNA a fost constituită pe criterii clientelare"*, spune Horea Murgu. *„Primii experţi au fost aleşi în funcţie de competenţă. Dar la scurt timp au început să apară fiii, nepoţii etc. ai membrilor CNA sau ai altor persoane influente. Acesta a fost printre primele semne de deteriorare a atmosferei din CNA"*, ne-a declarat Iolanda Stăniloiu.

S-a ajuns astfel ca angajaţii CNA să fie peste 100, din care cca o treime o reprezintă doar şoferii şi secretarele. Personalul de specialitate este foarte redus – există, de pildă, doar 11 inspectori teritoriali pentru întreaga ţară – şi nici acesta nu este ales dintre oamenii cu experienţă în audiovizual, ci din domenii cel mult conexe, dacă nu chiar fără legătură: absolvenţi de TCM, electromecanică etc. În tot personalul tehnic al CNA sînt doar doi specialişti proveniţi din domeniul strict de radio şi TV. De asemenea, o instituţie ale cărei principale activităţi sînt de natură juridică are numai doi juristi în staff. Această componenţă arată cît preţ se pune în CNA pe o expertiză competentă. De altfel, specialiştii, atîţia cîţi sînt, nu au nici un cuvînt de spus în deciziile CNA. Hotărîle le iau membrii Consiliului, prin vot secret.

Ajungem astfel la o problemă care pune întrega activitate a CNA sub semnul ilegalităţii: votul secret. Legea audiovizualului prevede ca toate hotărîrile CNA să fie publice şi **motivate**. Cum se poate însă motiva o decizie luată prin vot secret? Votul secret absolvă membrii CNA de orice responsabilitate. În repetate rînduri, comisiile parlamentare pentru cultură, artă şi mass-media au cerut CNA să treacă la votul deschis. Dintre actualii membri doar Răzvan Theodorescu şi Mircea Baciu au susţinut votul deschis şi, recent, nou alesul preşedinte, Mircea Moldovan. Iată argumentele lor:

Mircea Baciu: *„Prin votul deschis se poate discuta fiecare societate, se poate argumenta că e bună sau că e rea. Atunci cînd fiecare îşi spune părerea, aprecierea se poate face mai bine, cu atît mai mult cu cît competenţele noastre sînt foarte diferite: regizorii, profesorii, criticii pot analiza mai bine fiecare emisiune din grila de programe, eu pot aprecia dacă au tehnica necesară asigurării unei emisii de calitate. Mi se pare uneori că postul care pierde este mai bun decît cel care cîştigă licenţa. Îmi exprim nedumerirea, dar degeaba, nu există nici o posibilitate să primesc vreun răspuns"*.

Răzvan Theodorescu: *„Am fost în toţi aceşti patru ani împotriva votului secret, pentru că dă posibilitatea eludării unor responsabilităţi. Pe de altă parte, votul secret împiedică comunicarea CNA cu competitorii. Rezultatul unui vot spune cine a cîştigat. Dar nu poate să le arate celor clasaţi pe locurile 2, 5, 15 etc. de ce au pierdut"*.

Despre această problemă, **Horea Murgu** ne-a declarat: *„Votul secret nu favorizează construcţia raţională a argumentării. El transformă decizia într-un fel de loterie şi favorizează corupţia"*. Cît timp va exista votul secret, nu se poate pune problema transparenţei activităţii acestui Consiliu.

Cum a deschis Felicia Meleşcanu drum televiziunii prin satelit?

CNA a acceptat funcţionarea ilegală a televiziunii naţionale, fără un consiliu de administraţie, deşi avea dreptul să oprească activitatea acesteia pînă la rezolvarea situaţiei. Nu este însă singurul caz în care CNA se dovedeşte lipsit de coloană vertebrală în relaţia cu TVR.

În 1994, TELE 7abc a cerut licenţă pentru a emite prin satelit. Acest lucru i-a fost refuzat, sub pretext că nu există un cadru legal de reglementare a emisiei prin satelit. Cauzele refuzului sînt însă altele. Spre deosebire de domeniul frecvenţelor terestre, emisia prin satelit nu reprezintă un patrimoniu limitat, prin urmare nu s-ar fi putut refuza cuiva licenţa pe motiv că nu mai este loc. Pe de altă parte, echipamentul necesar emisiei prin satelit este mult mai ieftin, ceea ce ar fi permis apariţia unui număr mai mare de posturi de televiziune. În plus, emisia prin satelit acoperă zone mult mai întinse din teritoriul ţării.

CNA a găsit rapid un cadru legal în clipa în care Felicia Meleşcanu, soţia ministrului de Externe, a dorit să creeze postul TVR Internaţional, a cărui directoare este.

„Dughenizarea" peisajului audiovizual

Dincolo de politizarea şi de lipsa de autoritate morală a CNA, să vedem cum arată bilanţul celor patru ani de activitate a acestei instituţii: peisajul audiovizual actual. Reprezintă explozia posturilor de radio şi televiziune private o alternativă la radioul şi televiziunea publice?

În general, membrii CNA descriu în termeni elogioşi realizările Consiliului.

● *„Sîntem ţara din Europa de Est cu cele mai multe licenţe acordate. În plus, am creat nişte posibilităţi de dezvoltare a comunicaţiilor prin satelit care există numai în SUA şi pe care chiar Europa vestică vrea să le introducă în viitor"* (Mircea Baciu) ● *„CNA este singura instituţie din România*

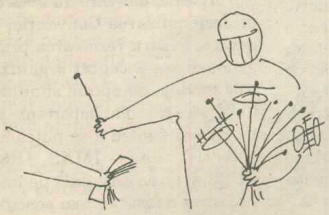

care a lucrat în spiritul unei reforme. Sîntem singurii care am creat structuri private viabile, fără să facem nici un fel de rabat de conştiinţă. Cu bună ştiinţă au fost date nenumărate licenţe unor posturi de radio şi TV care sînt mascat sau pe faţă în mîna Opoziţiei, deşi CNA a fost tot timpul considerat al Puterii" (Răzvan Theodorescu) ● *„Consider că în patru ani de existenţă CNA a realizat cîteva lucruri bune: în România sînt 2,5 milioane de familii care au acces la peste 20 de programe în limba română sau în limbi de circulaţie internaţională; în momentul de faţă se profilează cel puţin trei reţele private de televiziune, în afara celor două canale publice; în marile oraşe există minim 4–5 voci în media electronică care dau suficient relief ştirilor"* (Horea Murgu).

Nu lipsesc nici accentele critice.

● *„Strategia pe termen lung a CNA, imprimată de Ministerul Comunicaţiilor, a fost de la început «Divide et impera!». S-au creat multe staţii, dar pe frecvenţe cu puteri mici"* (Iolanda Stăniloiu) ● *„Noi am „dughenizat" peisajul audiovizual. Nu există nici un post de televiziune şi nici unul de radio (cu cîteva excepţii în ţară) care să se apropie de standardele europene. Ele sînt buticuri, mai mult sau mai puţin de lux, care îşi vînd produsele într-o zonă extrem de restrînsă. Atîta vreme cît nu vor exista canalele 3 şi 4 private, cu acoperire naţională, nu putem să vorbim de o privatizare reală"* (Răzvan Theodorescu) ● *„Legea audiovizualului a avut multe lipsuri, recunoscute chiar de Parlament. Am încercat să suplinim aceste lipsuri prin decizii ale noastre. N-am reuşit, pentru că s-au opus atît staţiile de radio şi TV, care se simţeau strîmtorate în activitatea lor, cît şi Parlamentul. Cel mai neplăcut lucru este că nu am reuşit să limităm numărul licenţelor locale, ceea ce a dus la crearea de monopoluri"* (Mircea Baciu) ● *„CNA nu a reuşit să se implice mai bine în promulgarea (sau corectarea) unor legi tangente domeniului audiovizual. Există, de pildă, o lege care prevede că un agent economic nu are voie să folosească mai mult de 3% din profit pentru reclamă, ceea ce omoară piaţa publicitară şi, implicit, piaţa audiovizuală. CNA ar fi trebuit să insiste pentru aplicarea unor taxe şi impozite diferenţiate (în sens favorabil) pentru produsele audiovizuale şi pentru importul de echipamente necesare producerii de programe. Acestea sînt la ora actuală asimilate echipamentelor de tip consumer, considerate obiecte de lux"* (Horea Murgu).

Patru ani de activitate CNA înseamnă crearea a zeci sau chiar sute de staţii de radio şi TV private. Cele mai multe sînt însă posturi comerciale de calitate îndoielnică. În marile oraşe, concurenţa a dus la îmbunătăţirea activităţii lor. În cea mai mare parte a ţării însă, mai ales în zonele rurale, televiziunea şi radioul naţional rămîn mijloacele preponderente de informare a populaţiei. În ciuda multor „scăpări", CNA a reuşit să păstreze o zonă întinsă a domeniului audiovizual sub influenţa Puterii.

Un nou CNA?

La 15 iulie a.c. au expirat mandatele a şase din cei 11 membri CNA: Georgeta Adam, Titus Raveica, Răzvan Theodorescu, Marin Traian, Tudor Gheorghe şi Vasile Bihon. Răzvan Theodorescu şi Marin Traian au fost reconfirmaţi în funcţie de către preşedintele Iliescu, respectiv de către Guvern. De asemenea, Tudor Gheorghe a obţinut votul majorităţii din Camera Deputaţilor pentru încă un mandat de patru ani. Celelalte trei locuri au fost ocupate de Mircea Moldovan (propus de grupul PDSR al Camerei Deputaţilor), Cristina Ciucă (propusă de grupul PDSR din Senat) şi Magyari Lajos (propus de grupul UDMR din Senat).

Cîteva cuvinte despre noii membri. **Mircea Moldovan** este regizor de film, autor al filmelor ***Pintea***, ***Toamna bobocilor***, ***Iarna bobocilor***, ***Munţii în flăcări*** (Avram Iancu), ***Convoiul*** etc. Din 1985 lucrează la Studioul „Alexandru Sahia", al cărui director devine în 1991. În perioada 1993–1994 este director general al SOTI, care moare sub conducerea sa. De la SOTI trece pe postul de consilier pentru învăţămînt, cultură, mass-media al preşedintelui Camerei Deputaţilor, Adrian Năstase. Această evoluţie i-a îndreptăţit pe observatorii politici să-l considere calul troian al Puterii infiltrat la SOTI şi gropar al primului post independent de televiziune. Ca recompensă, se pare, Mircea Moldovan a fost ales membru CNA şi, susţinut de PDSR, a devenit preşedintele acestei instituţii.

Cristina Ciucă a urmat Facultatea de electronică şi telecomunicaţii. De la absolvirea facultăţii, în 1957, şi pînă în prezent a lucrat în TVR ca inginer specialist în tehnica studiourilor TV şi ca şef al studiourilor de televiziune. A participat la construirea Centrului de Televiziune din Bucureşti şi a coordonat proiectul de extindere a acestuia. A întocmit proiectele pentru introducerea televiziunii în culori. Este considerată de colegi un bun inginer. A fost nominalizată pentru CNA de către Nicolae Stanciu, directorul general adjunct al TVR. Nicolae Stanciu ocupă această funcţie dinainte de Decembrie 1989, fiind elementul de continuitate la nivelul conducerii instituţiei şi omul-cheie al actualei Puteri în TVR. Iniţial, lui i-a propus PDSR să candideze pentru CNA, dar a refuzat, preferînd să numească un om de încredere din TVR şi să-şi păstreze totodată funcţia şi „independenţa".

Magyari Lajos a absolvit Facultatea de Filologie de la Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj, secţia limba şi literatura maghiară. Lucrează ca profesor, apoi este redactor-şef adjunct la ziarul de limba maghiară din Sf. Gheorghe. Autor a 12 volume de literatură, publicate în limba maghiară. În 1992 este ales senator de Covasna.

ADRIAN MARINO

Represiune şi confesiune

IV

(Urmare din numărul trecut)

Între amatorism şi literatură

Este instructiv şi revelator să citeşti jurnale de adevăraţi exilaţi şi pentru motivaţia expatrierii, psihologia emigraţiei şi readaptării, pentru dificultăţile şi dramele exilului, pline de toate complexele unei categorii, în esenţă, profund nefericite. Sînt documente umane, adesea de o mare cruzime şi autoflagelare. Am scris despre un astfel de text, cu ani în urmă, ***Jurnal de lagăr liber (lagărul de triere de la Traiskirchen, Austria, 10 august–20 decembrie 1980)*** de Corneliu Florea, pseudonimul doctorului Dumitru Pădeanu (Aarhus, ed. Nord, 1987): „Literatura documentului uman" (*Jurnalul literar*, 38–39, 1990). Ne-a interesat deci şi continuarea: ***Jurnal pe frunze de arţar, Canada (1981–1985)*** (Oradea, ed. Lumina, 1993). Este reprezentativ pentru psihologia şi complexele exilatului, dar sub nivelul celui dintîi, primul mai concentrat, mai spontan, mai puţin „idealizat", explicativ şi sîcîitor polemic.

Nu sînt nici pe departe cărţile unui „scriitor". De altfel, nici nu este obligatoriu, iar autorul nu se recunoaşte ca atare (p. 279). Că ar exista doar „literatură", face parte dintr-o prejudecată estetizantă tot mai depăşită. Dar pentru o anume valoare ilustrativă, ultimul ***Jurnal*** trebuie deschis, mai bine spus „consultat". În esenţă, este vorba de o adevărată antologie de reacţii tipice ale exilatului român: de la revoltă la suficienţă, de la criza de dezadaptare la efortul de supravieţuire într-o „nouă lume", despre care el ştie tot mai bine că nu va fi niciodată a sa. Stilul lui Corneliu Florea este, pe de altă parte, plin de formulări excesiv-familiare (*„aiurea"*, *„fie vorba între noi"*, *„pe dracu"*, *„fir-ar a dracului de democraţie şi dreptate socială"*!...). Dar dacă lucrurile stau astfel (este vorba totuşi de Canada), de ce autorul nu face calea întoarsă... *back home*?

Fondul uman, obscur, dar profund, al ***Jurnalului pe frunze de arţar*** este un amestec foarte caracteristic – şi foarte „românesc" în acelaşi timp, ne grăbim să adăugăm – de speranţe şi decepţii, luciditate şi revoltă, de enorme complexe de superioritate, criticism aproape maladiv, obsedant, la adresa *„nepăsării lumii libere"* (p. 52), *„lumii prea libere"* (p. 44). Dacă *„tembelii ăştia"* (p. 224) – este vorba de democraţiile occidentale în bloc – nu pricep nimic, chiar nimic din lumea comunistă (se reaminteşte mereu de Ialta, de capitulări, cedări etc., etc.), dacă *„doar banii sînt prima obsesie a lumii capitaliste"* (p. 260, observaţie repetată), şi multe altele de acest gen, de ce nu intrăm în prima agenţie Air Canada să luăm repede *one way ticket* pentru Otopeni? Suportăm umilinţe (într-adevăr, reale), birocraţie pedantă şi neospitalieră (desigur, bine caracterizată), lipsă de colegialitate şi spirit acerb de concurenţă (se ştie încă din antichitate că *ira medicorum pessima*), într-o ţară unde preţul libertăţii este prea scump şi aparenţele, „formele", sînt mult prea înşelătoare etc. Toate acestea pentru ce?

Pînă la urmă, eroul nostru dă dovadă de tenacitate, reuşeşte, se adaptează, îşi reface studiile şi cariera – de nivel mediu, de provincie canadiană –, dar fericit nu este. Şi nu va fi niciodată, fiindcă pur şi simplu nu se poate. Lupta „supravieţuirii" cu orice preţ, în condiţii foarte dure, nu explică însă totul. Adevărul este (sau pare cel puţin) că „românul" de acest tip are o opinie mult prea bună, prea înaltă despre sine. Are, mai ales, mult prea mult spirit critic. Este dificil, iritant, inadaptabil şi pus mereu pe ceartă. După ce a terminat cu colegii şi birocraţia canadiană, lichidată, pusă la pământ, el trece la... românii din exil (detalii foarte veridice şi caracteristice şi despre eternele „certuri" şi din zona canadiano-americană (pp. 268–269). Acest tip de emigrant este definitiv convins, în subconştientul său, că oriunde debarcă **trebuie** să i se aştearnă un covor roşu la picioare. O mare şi periculoasă iluzie...

Un complex egolatru-paranoic pare deci să-l domine. Canadienii *„sînt ignoranţi ca noaptea"* (p. 118). Chiar toţi? Fără nici o excepţie? Un fond ancestral – definit, în treacăt fie spus, în termeni de o mare naivitate: *„mioritic"*, *„primitiv, dacic"* (p. 111) – îl trage mereu în jos. Îl predispune în permanenţă la comparaţii obsedante, defavorabile noului mediu în care încearcă să pătrundă. Că acesta este, în mod necesar, radical deosebit de cel lăsat acasă, obiectivitatea clinică a dr. Florea nu pare să înţeleagă, să accepte. El ar vrea ca toată lumea să semene cu... românii. Pe de altă parte, „societatea abundenţei", civilizaţia superioară, facilităţile de orice fel îl seduc definitiv şi irezistibil. Doar că spiritul său rămîne iremediabil scindat. Şi ar dori ca experienţa sa să constituie un *„mesaj clar, argumentat şi convingător"* adresat *„eventualilor cititori"* (p. 279). Să vină şi ei în... Canada sau să rămînă acasă? Să repete şi ei toate dificultăţile „înstrăinării"? Cheia acestei drame foarte reale (pe care n-o bagatelizăm cîtuşi de puţin) poate fi găsită în această confesiune finală. Fiecare trage concluziile sale: *„Umiliţi am fost şi acolo, destul de des umiliţi şi aici... Cît de greu ne-a fost acolo, atît de greu ne este şi aici la început, poate chiar mai greu, fiindcă vedem bunătăţi la care nu putem ajunge ani şi ani de zile"* (p. 281).

Acest ***Jurnal***, plin de resentimente şi violenţe vindicative, ar fi avut totuşi nevoie de un bun consilier critic. Multe explicaţii istorice inutile, reflexii pseudo-politologice şi judecăţi politice mult prea categorice, moralizări naive, redundanţe informative etc. ar fi dispărut. Dar fondul uman, al şocului profund, traumatizant, între două tradiţii şi mentalităţi radical diferite îşi păstrează, dacă este bine perceput, valoarea sa reală de document uman autentic. Autorul nu pare să fie un personaj comod, iar lectura sa este departe de a fi facilă. Nu-l putem totuşi învinui că şi-a publicat jurnalul, care, în esenţă, nu este inutil. Pe viitor i-am sugera doar să consulte un... medic de familie. Vrem să spunem un... critic cu bisturiul bine ascuţit.

(Continuare în numărul viitor)

Din episoadele anterioare:

• Nu există şi nu va exista prea curînd, din diferite motive, o sinteză a represiunii comunist-totalitare reflectată în mărturiile celor care au trăit-o efectiv • Există totuşi o anumită „literatură a represiunii" • Una dintre cărţile reprezentative ale acestui tip de literatură este *Povestea Elisabetei Rizea din Nucşoara, urmată de mărturia lui Cornel Drăgoi* (ed. Humanitas, 1993), un document de o rară intensitate despre luptele grupului de partizani Arsenescu-Arnăuţoiu din zona Muscel • Într-un alt stil şi context este scris jurnalul Elenei Spijavca, reprodus în fragment în *Rusalii '51. Fragment din deportarea pe Bărăgan* (ed. Marineasa, Timişoara, 1994) • O altă specie încă nu bine situată şi definită este cea a textelor care sînt şi se doresc doar simple documente fără veleităţi literare, analitice sau ideologice • Din această categorie face parte şi *Închisorile mele* de Vladimir Dumitrescu (ed. Albatros, 1994), *Jurnal parizian. Documente confidenţiale* de D.C. Danielopol (Institutul European, Iaşi, 1995) şi *Jurnal londonez* de acelaşi autor (Institutul European, Iaşi, 1995) • Astfel de documente au nevoie de lectură sintetică, selectivă, care să le decupeze cu atenţie şi să extragă esenţialul dintr-o masă de informaţii brute •

POLIROM

ULTIMELE APARIŢII

Adrian Marino
Politică şi cultură. Pentru o nouă cultură română

Georges Duby
Anul 1000
Traducere : Maria Ivănescu
Postfaţa : Mihai-Răzvan Ungureanu

Vasile Gogea
Fragmente salvate (1975-1989)
Prefaţă : Vladimir Tismăneanu

Testamentul Domnului nostru Iisus Hristos
(ediţie bilingvă)
Traducere şi studiu introductiv : pr. Nicolae Achimescu

Liviu Antonesei
Paideia. Fundamentele culturale ale educaţiei

Comenzi la CP266, 6600, Iaşi; Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111

ESEU

GEORGE VIRGIL STOENESCU

Criza gîndirii economice contemporane

II

Din episodul trecut:

• Istoria umanităţii este mult mai turbulentă decît a naturii, iar modelele economiştilor sînt depăşite de realitate • Trăim într-o eră a discontinuităţii, care se manifestă prin: 1. dezvoltare rapidă a noi tehnologii şi industrii; 2. trecerea de la o economie internaţională la una mondială; 3. apariţia unui nou pluralism; 4. afirmarea cunoaşterii ca o sursă centrală a economiei • Criza ştiinţei economice s-a produs pe fundalul crizei globale •

Unii dintre cei mai talentaţi economişti (precum Lester C. Thurow) se întreabă acum dacă studiile economice de astăzi continuă să păstreze într-adevăr un contact cu realitatea.

Neokeynesist de marcă, Lester C. Thurow face următoarea remarcă: *„După părerea mea, studiile majorităţii economiştilor americani reflectă într-o mai mare măsură un ideal academic de consecvenţă şi rigurozitate teoretică decît realităţile observabile, măsurabile ale lumii în care trăim“*[1]. Cutezător, incisiv şi original, Thurow demonstrează cu o elocvenţă neiertătoare cum eforturile de transformare a teoriilor economice actuale într-o „ştiinţă pragmatică“ se soldează cu un nou didacticism, care se apropie de aristotelianismul secolului al XV-lea (mai ales prin obscuritatea sa). Teza poate fi întîlnită şi la alţi economişti, de diverse orientări, dar ceea ce dă analizei critice a lui Thurow o forţă deosebită este faptul că el însuşi este un cadru didactic veritabil şi larg apreciat, un membru proeminent al elitei americane. Critica sa vizează aproape toate curentele semnificative ale gîndirii economice contemporane, de la neokeynesism pînă la monetarism şi adepţii teoriei economiei bazate pe ofertă. Sabia sa are două tăişuri. Pe de o parte, Thurow arată că o mare parte din ceea ce trece drept „metodologie ştiinţifică“ este de fapt pretenţiozitate pseudoştiinţifică. Pe de altă parte, el evidenţiază măsura în care economiştii cad pradă confuziei printr-o identificare simplistă a noţiunii de *homo oeconomicus* cu aceea de *homo sapiens*. Reprosul de pretenţiozitate pseudoştiinţifică este adresat în special studiilor macroeconomice şi econometrice, precum şi monetarismului. După aprecierea lui Irving Kristol, acest reproş *„nimeni nu l-a formulat pînă acum cu gradul de competenţă specializată de care dispune Thurow“*.

La măsuri politice pe tărîm economic, economiştii se contrazic între ei

În esenţă, neajunsul acestor orientări din gîndirea economică contemporană constă în faptul că ar trata universul economic drept un sistem „newtonian“. Thurow apreciază că universul economic nu este un asemenea sistem, din două motive esenţiale:

1. Ecuaţiilor (modelelor econometrice) le lipsesc constantele naturale (în cazul monetarismului viteza de circulaţie a banilor) care le-ar face să nu fie tautologii, ci teoreme din care să poată fi deduse implicaţii precise şi prognoze corecte. Ele conţin constante, dar acestea sînt „extrem de puţin stabile“, fapt ce face ca toate „legile“ ce postulează în termeni măsurabili raporturile dintre fenomenele economice să aibă o viaţă extrem de scurtă.

2. Supoziţia principală pe care se sprijină toate ecuaţiile de acest fel este că ele sînt valide (în condiţiile în care alţi factori rămîn neschimbaţi). Această supoziţie (consideră Thurow) este valabilă în cazul universului fizic, unde putem defini un număr infinit de „lumi închise“, relativ imune la perturbări cauzate de factori externi. Dar ea nu este valabilă în cazul universului economic, unde realitatea este permanent redefinită de influenţe exogene (factori care lipsesc din modelele construite de economişti). Asemenea influenţe ar fi, după Thurow, războaiele, inundaţiile, perioadele de foamete, preferinţele schimbătoare ale consumatorilor, producătorilor şi acţionarilor, ritmul inovaţiilor tehnologice, diversele erori politice etc. Concis spus, istoria societăţii umane este mult mai turbulentă decît cea a naturii, iar o consecinţă a acestui lucru este că modelele economiştilor analizaţi sînt mult mai puţin apropiate de realitate.

De aici nu trebuie trasă concluzia că economiştii nu au de spus nimic interesant sau important cu privire la realitatea înconjurătoare. Thurow este convins că aportul lor în acest sens nu poate fi tăgăduit. Dar ceea ce au de spus economiştii ar constitui generalităţi, care nu pot fi traduse lesne sau în mod automat în termeni concreţi de politică economică. Aşa se face că, atunci cînd e vorba de măsuri politice pe tărîm economic, economiştii se contrazic unii pe alţii cu privire la aproape toate aspectele puse în discuţie. Deficitele generează oare inflaţia? Sau, mai degrabă, ele constituie cauza unei încetiniri a activităţii economice? Sau generează atît inflaţie, cît şi o încetinire a activităţii economice? Thurow lasă să se înţeleagă că, de fapt, totul depinde de totalitatea condiţiilor existente, iar aprecierea acestor circumstanţe ar fi o artă, nu o ştiinţă. În acest scop, un amestec de intuiţie, imaginaţie, experienţă şi simţ practic ar fi de un mai mare folos economistului decît cea mai profundă familiarizare cu teoriile macroeconomice[2].

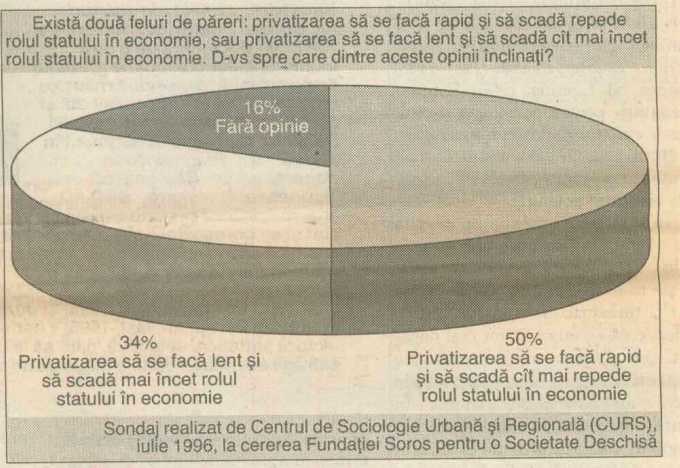

„Eroarea preciziei nejustificate“ a economiştilor

Pentru concepţia lui Thurow, pentru modul cum concepe el ştiinţa economică şi criza acesteia, ne apare semnificativ primul capitol al cărţii, intitulat *Fixed versus flexible prices*[3]. Aici analizează el slăbiciunile studiilor microeconomice. Abordînd noţiuni ca *ofertă, cerere, preţuri*, el vizează de fapt chiar fundamentele tradiţionale ale neoclasicismului. Thurow surprinde un aspect real atunci cînd apreciază că în ultimele decenii studiile microeconomice şi-au extins teoriile într-o asemenea măsură (e vorba de generalizări abstracte forţate), încît legătura lor cu realitatea s-a diluat extrem de mult. Aşa cum explică Thurow, în centrul teoriilor microeconomice se află *„o concepţie asupra lumii bazată pe un echilibru al preţurilor creat printr-un proces de licitaţie“*. Aceasta ar implica o definire a individului ca factor care, în calitate de consumator sau producător urmăreşte beneficii maxime în cadrul unei pieţe libere, stabilind, pe calea raportului dintre ofertă şi cerere, un „preţ de echilibru“ pentru fiecare produs şi serviciu. Aici avem o **descriere corectă, dar aproximativă** a ceea ce se petrece cu adevărat pe piaţa economică. Ea este aproximativă deoarece nici o piaţă nu este pe deplin liberă şi nici un individ nu este un specimen perfect de *homo oeconomicus*. Problemele apar, subliniază Thurow, atunci cînd economiştii în cauză comit ceea ce el numeşte *„eroarea preciziei nejustificate“*, recurgînd la formule şi reprezentări grafice sofisticate şi încercînd astfel să reducă fenomenele economice la date matematice. Toţi oamenii, crede Thurow, se comportă adesea ca „persoane economice“ şi aceasta ar face, chipurile, ca pieţele economice libere să funcţioneze mai eficient decît cele „dirijate“. Dar, precizează Thurow, este cu totul altceva să crezi că majoritatea (unii economişti spun că toate!) raporturilor umane pot fi explicate util în cadrul unui model economic.

[1]Vezi Lester C. Thurow, *Dangerous Currents. The State of Economics*, Ed. Random House, New York, 1983.

[2]Recunoaştem aici celebra distincţie făcută de John Neville Keynes între ştiinţa economică pozitivă şi ştiinţa economică normativă, distincţie teoretizată pe larg şi popularizată de Milton Friedman în celebrul său eseu „Metodologia ştiinţei economice pozitive“. Ştiinţa economică pozitivă este în principiu independentă de orice poziţie etică sau judecată normativă particulară, ea ocupîndu-se de „ceea ce este“, nu de „ceea ce trebuie să fie“. În schimb, ştiinţa economică normativă (sau regulativă) este un ansamblu de cunoştinţe sistematizate privitoare la criteriile a ceea ce trebuie să fie (...), o ARTĂ (...), un sistem de reguli pentru atingerea unui scop dat (vezi Daniel M. Hausman (ed.), *Filozofia ştiinţei economice. Antologie*, ed. Humanitas, Bucureşti, 1993, pp. 69–93 şi 192–222.

[3]L.C. Thurow, *op. cit.*, p. 236.

INSTITUTUL EUROPEAN

În colecţia *Oglinzi paralele*

STEPHEN FISCHER-GALAŢI
Europa de Est şi Războiul Rece

Fost cercetător în probleme est-europene la departamentul de stat al SUA şi director al Centrului de Studii Central Europene, Stephen Fischer-Galaţi, în calitate de expert în istorie românească, aşează evoluţia istoriei româneşti postbelice într-o amplă perspectivă zonală.

Din cuprins: • Europa de Est în secolul al XX-lea - „Vin vechi în sticle noi“ • Europa Centrală şi de Est - continuitate şi schimbare • Revoluţia bolşevică şi Revoluţiile balcanice • Renaşterea Dreptei politice în Europa de Est post-comunistă: o perspectivă istorică • Drumul României către democraţie: un trecut problematic, un viitor incert

144 pag., 2 800 lei

Comenzi şi informaţii la sediul Editurii, în Iaşi:
Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600
Tel. 032-127311 • Tel.-fax: 032-230197

DINU MIHAIL

Jurnal basarabean II

Ca să vă edificaţi în privinţa raportului de forţe în eşalonul superior al Puterii actuale de la Chişinău, mergeţi la vreo recepţie oarecare, cu condiţia ca la ea să fie invitaţi d-nii Snegur, Lucinschi şi Sangheli. După tradiţionala cupă de şampanie, cei trei oameni de stat îşi caută, pe cont propriu, cîte un loc în sală.

În jurul lui Sangheli prind a se aduna directori de bănci, miniştri, membri ai diferitelor partide, în special agrarieni şi socialişti/comunişti. Lucinschi atrage lîngă el diplomaţi, oameni de afaceri şi artişti, social-democraţi. În jurul lui Snegur se grupează cu predilecţie ambasadori şi scriitori cu diverse grade de notorietate, mai ales după ce acesta a cotit-o din nou parcă spre Vest.

Andrei Sangheli, prim-ministru al Republicii Moldova

A fost instalat/impus în funcţia de prim-ministru în vara anului 1992 de către Ruţkoi (ex-vicepreşedinte al Federaţiei Ruse) şi Barannikov (pe atunci ministru al Securităţii), veniţi special la Chişinău cu acea ocazie.

La şedinţele Cabinetului de miniştri este crispat, nervos şi expeditiv. Nici un ministru nu îndrăzneşe să-i iasă din cuvînt. Dacă se încumetă cineva să-i atragă atenţia asupra unor elementare greşeli ori nereguli, este pus la punct cu o frază-pumn: *„Stai jos, gîndeşti ca cei de la Frontul Popular!"*.

Este omul cel mai tare al momentului, în sensul că el deţine puterea reală în republică. Sub controlul său se află, practic, toată finanţa şi două ministere de forţă: al Apărării şi al Securităţii. De fapt, campania prezidenţială a început-o încă în primăvara anului 1995, cînd i-a aplicat lui Snegur cîteva lovituri bine plasate: a devenit liderul de necontestat al partidului de guvernămînt (PDAM) şi i-a îndepărtat pe acoliţii preşedintelui de la exercitarea controlului asupra creditelor străine şi de la posturile de conducere din Parlament.

Sangheli reacţionează bolnăvicios la tot ce este românesc şi occidental. Unii observatori de la Chişinău consideră că, în caz de victorie la prezidenţiale, Sangheli ar putea institui o dictatură paramilitară, în modul acesta aruncînd înapoi în istorie Basarabia cu 10–15 ani.

Simpatiile moscovite pro-Sangheli vin pe linia premierului Cernomîrdin. Ruşii de rînd din Federaţia Rusă îl vor în fruntea Moldovei pe Sangheli, iar simpatiile ruşilor din Basarabia se îndreaptă către Lucinschi.

Nu este exclus ca la alegerile din 17 noiembrie să participe şi Transnistria, cu aproximativ 400.000 de electori. La Tiraspol, Sangheli are un aliat de nădejde în persoana lui Grigore Mărăcuţă, preşedinte al Sovietului Suprem din autoproclamata republică.

Cu ce se lansează Andrei Sangheli în campania prezidenţială?

1. Are un aparat constituit după principiul disciplinei militare, care face posibil ca fiecare dispoziţie a premierului să ajungă operativ pînă în cea mai prăpădită casă din cel mai înfundat cătun din Moldova.

2. Are la dispoziţie mijloace de comunicare în masă – Radioul şi Televiziunea Naţională, plus o serie de publicaţii: *Moldova suverană*, *Pămînt şi oameni*, *Glasul Moldovei*, *Patria tînără*, *Molodioj Moldovî*, *Nezavisimaia Moldova* şi *Kişinevskie novosti*, ultima dintre acestea fiind pînă de curînd tribuna nostalgicilor după imperiul sovietic. Românofobia, prost mascată, constituie o altă linie „diriguitoare" a **Noutăţilor** din Chişinău.

3. Are mulţi bani. În localităţile rurale, pîrghiile de influenţă ale lui Andrei Sangheli sînt preşedinţii de colhozuri şi primarii. Într-un interviu mediatizat pe larg la Chişinău, Sangheli declară: *„Cu cine vom merge la alegeri e problema Partidului* (Democrat-Agrar – n.n.). *Însă nu e o taină faptul că socialiştii, comuniştii şi PDAM au discutat situaţia social-politică înainte de declanşarea campaniei preelectorale. În tot cazul, aceste trei forţe vor fi cele hotărîtoare"*.

În ultimul său număr, din 19 iulie, revista pro-Lucinschi *Săptămîna* inserează un articol mare, pe d[illegible] pagini, expediat de Ilie Ilaşcu di[illegible] închisoarea de la Hlinaia. În contex[illegible] care ne interesează, Ilaşcu scrie: *„[illegible]urîndu-mă de chinuri în celulă, care nu aveau atunci şi nici astăzi nu au nici o valoare şi nici un sens, fiindcă această adunătură care-şi mai zice cu mîndrie «popor moldovenesc» nu merită să aibă eroi, am hotărît să mă destăinuiesc. Astăzi în Basarabia înfloreşte Rapănul Moldovenesc. Aceia care astăzi mor de foame, neprimind cu anii pensiile şi salariile, la alegeri tot pe călăii de ieri şi de azi îi vor alege. Această masă independentă a votat întotdeauna cu capul în sac, astăzi ea trebuie doar avertizată la timp să-şi pregătească sacii, că vin alegerile prezidenţiale"*.

Radiografie PDSR

PARTIDE

• Noua candidatură la preşedinţie a lui Ion Iliescu din partea Partidului Democraţiei Sociale din România (anunţată la Conferinţa Naţională extraordinară a PDSR din 26 iulie) nu este deloc o surpriză. Propunerea PDSR-ului fusese făcută încă de la Conferinţa Naţională din 1995. La unele sedii ale partidului – cum este cel al filialei Ilfov – se strîngeau încă de acum două luni semnături pentru candidatura actualului preşedinte.

• Pînă acum şi-au anunţat disponibilitatea de a candida pentru Parlament din partea PDSR atît Ilie Năstase, cu care partidul a pierdut Primăria Bucureştiului, cît şi liderul minerilor şi al mineriadelor – Miron Cozma. Candidaturile unor membri ai Guvernului, ca Florin Georgescu şi Viorel Hrebenciuc, aşteaptă avizul preşedintelui.

• Atît conducerea PDSR, cît şi Ion Iliescu au fost nemulţumiţi de rezultatele obţinute în alegerile locale. Totuşi, PDSR a luat cele mai multe posturi de primar (31%), preponderent în mediul rural, faţă de următoarea clasată, Convenţia Democratică, cu 12%; la consiliile judeţene însă, PDSR, cu 17% din mandate, a fost întrecut de CDR cu un procent. În consiliile locale, partidul de guvernămînt are 24% din mandate, Convenţiei revenindu-i 16%.

• La Conferinţa Naţională din noiembrie 1995, unul dintre cele mai importante obiective fixate fusese cîştigarea detaşată a localelor. De fapt, cam singurul ţel atins dintre cele propuse atunci a fost crearea faimoasei reţele de magazine alimentare pentru categoriile defavorizate. Pe lista de priorităţi a partidului de guvernămînt mai erau: asigurarea unei locuinţe convenabile pentru fiecare familie, consolidarea monedei naţionale, prevenirea şi combaterea corupţiei şi a abuzului de putere, consolidarea autonomiei locale.

• Pentru alegerile din toamnă, Partidul Democraţiei Sociale din România va merge pe o politică mai „social-democrată". Ministrul Muncii şi Protecţiei Sociale, Dan Mircea Popescu, a anunţat instituirea unui „program special de protecţie socială a populaţiei" începînd cu luna iulie. S-au promis 1.000 de apartamente în avans, creşteri ale alocaţiilor pentru copii, ale pensiilor şi ajutoarelor de şomaj. Totodată, *„se va extinde la nivelul tuturor judeţelor reţeaua de magazine populare"*.

• Pentru a atenua efectul negativ al recentelor scumpiri asupra popularităţii PDSR, a fost aleasă cea mai tîrzie dată pentru alegerile generale – 3 noiembrie.

• Pentru a avea şanse mai mari în toamnă, vor fi sacrificaţi şi unii miniştri, probabil Dan Mircea Popescu, ministrul Muncii şi Protecţiei Sociale în toate guvernele postrevoluţionare, şi Valeriu Tabără, ministrul Agriculturii. E posibilă şi destituirea lui Nicolae Văcăroiu, presa vehiculînd nume ca Tudorel Postolache, Theodor Stolojan şi chiar George Constantin Păunescu ca eventuali înlocuitori.

• Va continua şi atragerea unor personalităţi culturale şi sportive, pedeserizarea neoprindu-se numai la nivelul administraţiei şi al conducerii întreprinderilor.

• Datele ultimului sondaj de opinie publicat de Fundaţia Soros pentru o Societate Deschisă: PDSR ar fi votat acum de 29% din alegători (28% la alegerile din 1992), cu 4 procente mai puţin decît CDR. Ion Iliescu însă are un avans de 10% (24% în 1992) faţă de Emil Constantinescu, cel mai bine plasat candidat al Opoziţiei.

• Adrian Năstase a anunţat că, în condiţiile în care în viitorul parlament CDR, USD şi UDMR ar putea forma o majoritate de 54%, iar foştii aliaţi ai PDSR (PUNR, PSM şi PS) nu vor mai fi suficienţi pentru o coaliţie guvernamentală, Partidul Democraţiei Sociale din România va căuta şi alţi parteneri. E dispus să negocieze cu Alianţa Naţională Liberală (PL '93 şi PAC) şi cu Uniunea Naţională de Centru (PUR, PDAR şi MER).

• PDSR se defineşte ca *„un partid democrat, naţional, republican, continuator al principiilor fundamentale ale Declaraţiei din decembrie 1989"*, situîndu-se la centru-stînga pe eşichierul politic.

• În prezent, secretar general al PDSR e Miron Mitrea. La Conferinţa Naţională din 1995 au fost aleşi 9 vicepreşedinţi: Ion Solcanu, Hildegard Puwak, Doru Ioan Tărăcilă, Dumitru Dîngă, Virgil Popa, Alexandru Lăpuşan, Eugenia Moldoveanu, Dan Mircea Popescu şi Dan Ioan Popescu. Acestora li s-a adăugat şi premierul Nicolae Văcăroiu, acum două luni, cînd a intrat în partid.

• Forurile de conducre PDSR sînt: Delegaţia Permanentă a Biroului Executiv Central (format din preşedinte, preşedinte executiv, secretar general, vicepreşedinţi şi cei doi şefi ai grupurilor parlamentare, Vasile Văcaru şi Marţian Dan) şi Biroul Executiv (148 de membri şi miniştrii PDSR). În afară de doi independenţi (Gheorghe Tinca la MApN şi Teodor Meleşcanu la MAE), toţi ceilalţi miniştri sînt membri ai PDSR şi PUNR.

• PDSR are 2.600 organizaţii teritoriale şi circa 200.000 de membri. S-a înscris la tribunal cu o listă cu 80.000 de semnături.

LIGIA CĂLIN

Noi împrumuturi ale Băncii Mondiale

Comunicat al Băncii Mondiale
Europa şi Asia Centrală anunţă rezultatele operaţionale pentru anul fiscal 1996

Washington, 18 iulie 1996

Noile împrumuturi acordate de Banca Mondială pentru ţări din zona Europei şi Asiei Centrale (ECA) au totalizat 4,2 miliarde dolari pentru 61 proiecte, pe parcursul anului fiscal 1996, care s-a încheiat la 30 iunie. Cifra include împrumuturi la cursul pieţei prin Banca Internaţională pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare (BIRD) sau Banca Mondială şi împrumuturi nerambursabile acordate celor mai sărace ţări prin intermediul Asociaţiei Internaţionale pentru Dezvoltare (IDA), filială a Băncii Mondiale.

Dintre acestea, împrumuturile BIRD s-au ridicat la 3,75 miliarde dolari pentru 36 proiecte, iar creditele IDA la 476 milioane dolari pentru 25 proiecte. În anul fiscal 1995, împrumuturile BIRD au fost 3,95 miliarde dolari pentru 42 proiecte, iar creditele IDA 545 milioane dolari pentru 20 proiecte.

Din 1990, zona Europa şi Asia Centrală a Băncii a primit 25 de noi state membre, a deschis 21 de noi filiale şi a acordat 22,46 miliarde dolari împrumut.

Rusia este ţara cu cel mai mare împrumut BIRD în zonă – 1,8 miliarde dolari pentru 9 proiecte (anul fiscal 1996), situîndu-se pe locul al treilea, după China şi India. În acest an, România este a doua ţară din regiune cu un împrumut BIRD de 510 milioane dolari pentru 3 proiecte în sectorul financiar şi pentru ajustarea sectorului de întreprinderi, refacerea căilor ferate şi modernizarea sectorului energetic.

În acest an, Bosnia-Herţegovina va fi cel de-al 180-lea membru al Băncii. Înaintea consfinţirii legale a statutului de membru, Banca Mondială a stabilit pentru Bosnia-Herţegovina un Fond special de 150 milioane dolari, destinat finanţării proiectelor de urgenţă pentru reconstrucţie. Alte două proiecte ale anului fiscal 1996, în valoare de 10 milioane dolari fiecare, au fost finanţate prin credite comune de Fondul special şi de Asociaţia Internaţională pentru Dezvoltare – proiecte de urgenţă pentru victimele de război şi pentru refacerea dotărilor din învăţămînt.

Traducere de ADRIANA BOBEICĂ

PAVEL CÂMPEANU

Alegerile locale în retrospectivă II

II. MOTIVAŢIILE
Abordarea

Ca şi prima, a doua parte a acestei retrospective nu prezintă un comentariu politic al rezultatelor cu care s-au încheiat alegerile locale din iunie a.c., ci o analiză sociologică a căilor prin care s-a ajuns la aceste rezultate. Ea nu este centrată pe raportul de forţă dintre diferitele formaţiuni politice, ci pe raportul dintre electorat şi ansamblul acestor formaţiuni.

Acelaşi sondaj CIS care a discutat comportamentele electorale a încercat să afle cîte ceva şi despre motivaţiile acestor comportamente. El s-a apropiat de această zonă greu accesibilă din două orizonturi, sub două incidenţe şi în două forme. Un orizont cuprindea comportamentul de vot, celălalt comportamentul de abţinere; o incidenţă avea caracter reflexiv: motivarea comportamentului de către subiectul său, cealaltă un caracter activ: motivarea comportamentului unor subiecţi de către alţi subiecţi; în sfîrşit, una dintre forme era directă, motivaţia fiind asumată explicit de către subiect, cealaltă indirectă, neiniţiată de subiect şi funcţionînd mai curînd ca o cauză decît ca o motivaţie propriu-zisă. Pornind de la această abordare, investigaţia a propus persoanelor consultate cîteva clase de prezumtive motivaţii.

Sondajul a fost efectuat în iunie a.c., după al doilea tur de scrutin, pe un eşantion naţional alcătuit din 1.378 de subiecţi în vîrstă de cel puţin 18 ani, domiciliaţi în 43 de localităţi rurale şi 38 urbane – plus Capitala – din 31 de judeţe.

Motivaţii ale abţinerii

Din totalul celor intervievaţi, numai 228 declară că s-au abţinut de la vot, un procent de 16,5%, sensibil mai mic decît cel al rezultatelor oficiale. Diferenţa se poate datora unor inexactităţi comise fie de BEC, fie de CIS, dar şi preferinţei unor alegători de a nu-şi mărturisi neparticiparea la vot. O astfel de pudoare nu reduce numărul de abţineri, ci sporeşte disimulările, lăsînd să se întrevadă una dintre marile dificultăţi pe care le au de înfruntat sondajele de opinie în România tranziţiei. S-ar părea că între operatorul de interviu şi persoana intervievată mai stăruie uneori, invizibilă dar activă, amintirea Securităţii.

Drept urmare, sondajul n-a izbutit să-i delimiteze pe participanţii la vot de gruparea neparticipanţilor, ci doar de aceea a alegătorilor care şi-au declarat neparticiparea. Consultarea acestora din urmă asupra motivelor pentru care s-au obţinut a fost întreprinsă prin tehnica nesofisticată a abordării frontale, exact aşa cum a fost folosită în sondajul din februarie 1992. Iată cele 11 variabile propuse subiecţilor – liberi să o indice ei pe a 12-a – şi proporţiile în care aceştia le-au confirmat (în %, procentele nefiind deduse din totalul eşantionului: 1.378, ci din al celor care şi-au recunoscut neparticiparea: 228):

Motivaţia neparticipării	%
1. Nu am fost în localitate	33
2. Din cauza grijilor zilnice	4
3. Nu am avut încredere în nici un candidat	13
4. Am fost bolnav(ă)	13
5. Nu am avut încredere în nici un partid	8
6. A fost vreme rea	0
7. Era prea mare aglomeraţie	2
8. Ştiam sigur că alegerile nu vor fi cinstite	4
9. Primarii se pot schimba, nu şi felul cum trăim	11
10. Modul cum s-a desfăşurat campania electorală în localitatea noastră	0
11. Mi-a fost frică	0
12. Alt motiv – care?	0

Non-răspunsurile au însumat 12%.

Aceleaşi trei motivaţii care acumulau cele mai ridicate procente în '92 deţin întîietatea şi în '96: cele purtînd numerele de ordine 1, 3 şi 4. Din acest punct de vedere, se poate spune că în răstimp de 4 ani comportamentul abţinerii s-a schimbat prin extindere, principalele lui motivaţii rămînînd însă neschimbate. Dar acesta nu este decît unul dintre punctele de vedere posibile. Iată şi un altul.

Variabilele de mai sus formează o structură care include 4 tipuri de motivaţii, iar opţiunile intervievaţilor pentru aceste tipuri se distribuie astfel:

Tipul de motivaţie	Numărul de ordine al variabilelor	%
Circumstanţiale	1, 4, 6	46
Cu caracter politic	3, 5, 11	21
Cu caracter social	2, 9	15
Referitoare la organizarea locală a alegerilor	7, 8, 10	6

În 1992, motivaţiile circumstanţiale şi cele cu caracter politic predominau şi aveau ponderi egale – în 1996, ele continuă să domine, dar cele dintîi sînt de peste două ori mai frecvente decît cele din urmă. Din acest punct de vedere, intervalul de 4 ani a adus în această sferă schimbări cu profunde semnificaţii şi în primul rînd o deplasare a motivaţiilor neparticipării dinspre zona politicului către cea a circumstanţelor cotidiene – altfel spus, o tendinţă spre depolitizarea respectivelor motivaţii. Sub acest unghi, abţinerea de la vot apare ca un comportament politic prin efectele pe care le produce, dar nu prin mecanismele care o produc.

Cele mai numeroase neparticipări se datoresc absenţei din localitate. Constatarea se asociază de la sine cu creşterea mobilităţii fizice a populaţiei, favorizată de evidenta extindere a parcului auto. Ea se asociază însă şi cu alte presupuneri, ca de exemplu programarea alegerilor locale în pragul verii, o perioadă cînd mulţi orăşeni deveniţi proprietari agricoli îşi petrec tot mai des weekend-ul la ţară, nu pentru a se odihni, ci pentru a pregăti viitoarea recoltă.

În abordarea prezentată, motivarea politică a abţinerilor a fost centrată pe mult comentata criză de credibilitate, conectată la trei factori: candidaţii, formaţiunile şi corectitudinea generală a organizării alegerilor locale. Raportată la organizare, criza de credibilitate ocupă un spaţiu mult mai modest în optica alegătorilor care s-au abţinut decît în cea a mijloacelor comunicării de masă. Respectivii alegători îşi manifestă neîncrederea cel mai viguros faţă de candidaţi şi cel mai temperat faţă de onestitatea organizării locale a scrutinului.

Cu totul diferită este în această privinţă optica întregului eşantion. Cei care nu s-au abţinut îşi explică abţinerile celorlalţi prin motive prioritar politice, al căror ax este tocmai criza de credibilitate. Sondajul le-a propus 4 variabile, pe care ei le-au indicat în următoarele proporţii (%):

Motivaţii ale abţinerilor	%
1. Slaba activitate a foştilor primari	29
2. Data nepotrivită a alegerilor locale	4
3. Neîncrederea în politică	58
4. Necunoaşterea candidaţilor	8

Spre deosebire de alegătorii care s-au abţinut, cei care au votat formează o majoritate în motivarea abţinerilor. Ei optează prioritar pentru o motivare de ordin politic general, opţiune care pînă la un punct ar putea oglindi propriile lor insatisfacţii, susceptibile să genereze comportamentul de abţinere pe care, cel puţin deocamdată, ei nu l-au adoptat. În măsura în care această prezumţie poate fi luată în considerare, tabelul de mai sus ar descrie motivarea unui abstenţionism latent.

Motivaţii ale votului

Motivarea modului în care electoratul şi-a împărit voturile între competitori a fost atribuită de sondaj ipoteticei influenţe a doi factori: ambianţa şi informarea alegătorilor.

Înrîurirea ambianţei a fost imaginată sub ambele ei forme clasice: coerciţie şi imitaţie. Alegătorii care declară că asupra lor s-au exercitat presiuni pentru a-i obliga să voteze într-un anumit fel au reprezentat în 1996 10% din total, faţă de 7% în 1992. O zecime nu reprezintă în sine un procent ridicat, dar în cazul de faţă ceea ce contează nu este mărimea lui intrinsecă, ci fenomenul alarmant pe care îl măsoară. Acest procent de 10% este îngrijorător pentru două motive: el semnalează o tendinţă spre alterarea libertăţii de a alege şi totodată o anumită întărire a acestei tendinţe în ultimii 4 ani. Sondajul confirmă astfel semnalele prin care mass-media dezvăluiau asemenea practici pentru a căror exercitare competitorii apropiaţi Puterii sînt mai bine dotaţi decît cei din zona Opoziţiei.

Motivarea votului prin imitaţie a fost considerată în temeiul ipotezei că familia nucleară tinde să aibă un comportament electoral omogen. Repetată după ultimele două alegeri locale, întrebarea referitoare la acest aspect a avut următoarea structură, răspunsurile grupîndu-se astfel:

Membrii familiei au votat (în %)	1992	1996
1. Toţi la fel	48	35
2. Cei mai mulţi la fel	7	15
3. Fiecare în alt fel	14	14,5
4. Nu au votat	3	10
5. Nu ştiu	27	25

Diferenţele pînă la 100% sînt non-răspunsuri.

Potrivit procentajelor maxime din dreptul primei variabile, familia nucleară pare să fie un omogenizator de remarcabilă eficienţă al opţiunilor electorale. Îndeplinirea unui asemenea rol presupune cel puţin două condiţii. Una, evidentă, ca tema alegerilor să fie inclusă în convorbirile familiale – şi a doua, mai puţin evidentă, ca unul dintre membrii nucleului să acţioneze ca lider de opinie recunoscut de ceilalţi.

Oricum, principalul mecanism al acestei coeziuni este imitaţia şi deci respectiva motivaţie are un caracter nemijlocit psihologic, nu politic. Prevalentă în ambele alegeri, unanimitatea microgrupului parcurge în timp o coborîre accentuată. Pe de altă parte, în raport cu comportamentele electorale, familia nucleară se înfăţişează ca un context omogenizator, dar nu omogen. Din totalul intervievaţilor la ultimul sondaj o treime votează la fel ca restul familiei, dar un sfert nu ştiu nici după consumarea evenimentului cum au votat rudele lor cele mai apropiate. În aceste din urmă cazuri, autonomia comportamentelor devine ignorare mutuală.

Motivarea opţiunilor electorale se îndreaptă prin tradiţie spre nivelul de informare a alegătorilor. Dar poate fi motivat un comportament de informarea care circulă după consumarea lui? Lipsa de logică a unei analize retro nu este decît aparentă dacă se pleacă de la premisa că informarea alegătorilor nu depinde numai de oferta competitorilor şi a mijloacelor de comunicare, ci şi de propriul lor interes pentru competiţia electorală, şi că acest interes nu se poate mărgini la desfăşurarea competiţiei omiţînd rezultatele ei.

Referindu-se la gradul de informare asupra rezultatelor, sondajul a aflat că numele candidatului victorios pentru funcţia de primar este necunoscut de 3% dintre subiecţi – dar cel al formaţiunii victorioase de 32%. Proporţia celor care nu deţin această din urmă informaţie este de 28% dintre participanţii la vot şi de 36% dintre neparticipanţi. Interesul scăzut al ultimilor nu se manifestă numai faţă de campania electorală, ci şi faţă de epilogul ei local.

Între informarea asupra candidatului victorios şi cea asupra formaţiunii victorioase se constată o asimetrie flagrantă. În retrospectivă şi în orizontul scrutinului local, interesul electoratului pentru partide rămîne departe de interesul pentru persoanele care le reprezintă. În această percepţie, descentralizarea se manifestă ca primat al liderilor locali faţă de partidele de la centru.

Înainte de a fi fost ales, în calitate de candidat, noul primar era cunoscut în medie de 51% din electoratul local; proporţia celor care îl cunosc după ce a fost ales urcă la 93%. Sub acest aspect, alegătorii par mai bine informaţi despre rezultatele scrutinului decît fuseseră despre campania care l-a pregătit. Privitor la primar, ei nu se mărginesc să-i ştie numele, ci caută să-i cunoască şi antecedentele. Întrebaţi dacă proaspătul ales a deţinut sau nu funcţii publice înainte de 1989, ei răspund astfel:

1. A deţinut	34%
2. Nu a deţinut	28%
3. Nu ştiu	33%

restul, non-răspunsuri

Trei sferturi din eşantion – proporţie apropiată de cea a participanţilor la vot – afirmă că dispun de această informaţie.

Fără a fi urmărit acest obiectiv, răspunsurile primite dezvăluie şi un alt fenomen: majoritatea primarilor aleşi în iunie '96 par să fi exercitat funcţii publice şi înainte de revoluţie. Nu numai voinţa de regulă suspectă a Puterii, dar şi cea democratic exprimată a majorităţii aşază responsabilităţile tranziţiei în mîinile unor oameni într-un fel sau altul promovaţi şi sub vechiul regim.

Principala remarcă îngăduită de toate aceste date este subsidiaritatea motivaţiilor politice faţă de cele pragmatice. Un argument în plus împotriva iluziei că alegerile locale ar reprezenta un prolog al celor parlamentare.

DAN OPRESCU

Filosofia avortului

I

Capitolul 40. Feminismele

În actualele dezbateri cu privire la avort, numai în cazurile cele mai superficiale se va întîlni o concentrare asupra întrebării dacă fetusul sau/şi embrionul reprezintă o veritabilă persoană umană din momentul concepерii, dacă devine o persoană după şase săptămîni, după 120 de zile sau din clipa naşterii. Dacă se lasă la o parte contribuţia bisericii catolice (dar, oare, poate fi aceasta lăsată la o parte, altfel decît programatic şi temporar?), atunci rămîn nenumărate luări de poziţie care, aproape în totalitate, sînt mai mult interesate în chestiunea dacă femeia are dreptul moral de a recurge, în anumite condiţii, la întreruperea de sarcină sau dacă societatea se cuvine să valideze din punct de vedere moral asemenea fapte.

Dacă se iese în afara ontologiei teologice (pentru care avortul este doar o crimă, ce se comite împotriva „copilului-încă-nenăscut", copil ce ar fi lipsit de orice altă apărare în afara celei moral-religioase catolice, să spunem), terenul de dezbatere devine mult mai incert şi mai ambiguu, articulările teoretice apar ca neîncheiate, iar emoţiile şi interesele speciale tind să predomine. Cele mai simpliste abordări de acest fel vor echivala întreruperea de sarcină cu un fel de excreţie: esenţialmente, dintr-o astfel de perspectivă, femeia are dreptul de a face ce vrea cu trupul ei, iar embrionul sau/şi fetusul n-ar fi altceva decît un soi de neg, ce poate fi eliminat fără nici un fel de probleme (cu excepţia celor strict medicale şi, cîteodată, a celor financiare legate de procedura tehnică respectivă – chiuretaj, pilula abvortivă RU-486 etc.).

Feminismul reactiv

O asemenea viziune este, după părerea mea, aproape caricaturală, dar ea poate fi întîlnită în realitate şi caracterizează cel mai prost tip de feminism, feminismul necritic şi „reactiv" (reactiv pentru că e doar o reacţie viscerală, ca să spunem aşa, la un alt practicism – sau necriticism – cel împărtăşit de Magisterium-ul catolic şi de conştiinţa populară ce-i este asociată). Ambele poziţii pomenite mai sus, din punct de vedere ideologic nişte fundamentalisme, în măsura în care nu ţin seama de întreaga realitate socio-umană şi istorică. Aceste poziţii, în calitatea lor de fundamentalisme, nu pot face decît indirect obiectul unei analize critice, raţionale. La fundamentalisme se „aderă" (şi nu doar la cele morale, religioase, filosofice etc.; la fel se întîmplă în cazul partidelor politice, al echipelor de fotbal sau al starurilor muzicii pop), iar asemenea adeziuni vor avea întotdeauna o bază particulară şi conjuncturală, care va determina o participare preponderent afectivă, care nu-i prin aceasta mai puţin efectivă, „trup şi suflet", influenţînd în mod hotărîtor practica individuală, familială, de grup etc.

Ceea ce poate apărea drept fundamentalism dintr-o perspectivă „moderată" va fi considerat dintr-un unghi de vedere „tribalist" încă şi mai rigid ca un inacceptabil (sau acceptabil doar în anumite condiţii) liberalism deşănţat; „planificarea familială naturală", tolerată pînă şi de biserica romano-catolică, vine în contradicţie cu abstinenţa totală, cu fecioria consacrată lui Dumnezeu, cu starea de „eunuc" al Domnului etc. În prelungirea unor sugestii, aparţinînd lui Pavel (care, la rîndul lor, îşi află o anumită întemeiere evanghelică, la rîndul ei de probabilă sorginte eseniană), doar refuzul oricăror relaţii sexuale este întru totul de dorit; iar atunci, desigur, problemele morale ale contracepţiei, avortului, infanticidului ş.a.m.d. vor dispărea cu desăvîrşire. Asemenea probleme ar mai putea dispărea şi dacă oamenii n-ar avea nici un fel de trup; ei însă nu doar că au trup, dar – în marea lor majoritate – mai sînt şi „trupeşti", robiţi pîntecelui (şi chiar mai-prejos-de-pîntecelui). Chiar mediile ascetice şi călugăreşti au trebuit să dezvolte anumite ramuri ale unei etici sexuale, pentru a fi în stare să dea socoteală din punct de vedere teoretic de realităţile respective (diavolul, care-l ispiteşte pînă şi pe sfîntul Antonie, sau care li se arată în vis isihaştilor, făcîndu-i să ejaculeze în somn etc.). Pînă şi căsătoria a putut apărea pentru anumiţi supra-fundamentalişti („robo-fundamentalişti") doar ca o concesie practică făcută păcătoasei naturi omeneşti, ţinînd de o suspectă iconomie; în definitiv, căsătoria – în calitate de reglementare morală şi religioasă a actului sexual – este foarte departe de idealul abstinenţei totale (deşi, parcă, nu chiar atît de departe precît se presupune îndeobşte...). Perioadele efervescente din punct de vedere religios au căutat întotdeauna să valorizeze quasi-sexual (sau, în orice caz, erotic) însăşi abstinenţa, spre a se apropia de omenescul real şi a obţine „voturile" credincioşilor, „voturi" disputate şi de alte „partide", concurente; e.g.: Contrareforma, cînd Teresei d'Avila (1515–1582) i se arată îngerul cu săgeata, dar preoţii catolici rămîn necăsătoriţi şi, în principiu, devotaţi abstinenţei totale.

La polul celălalt s-ar situa constelaţia, mai recentă, a feminismului, din care nu putea să lipsească nici fundamentalismul, nici tribalismul exclusivist; există chiar anumite curente feministe ce se opun avortului, şi nici măcar din pricini religioase. Dar, în genere, feminismul contemporan a căutat argumente în favoarea planificării familiale („artificiale", se subînţelege), în măsura în care aceasta poate contribui la mai buna împăcare a femeii cu sine şi cu lumea. În acest sens, şi numai în acest sens, se poate vorbi despre o ispită tribalistă înlăuntrul feminismului; căci se presupune că, o dată eliminate anumite inegalităţi istorice, se va ajunge la o societate din care să lipsească tensiunile provocate de aceste inegalităţi (desigur, trecîndu-se uneori cu vederea că inegalităţile respective sînt adesea efectul, iar nu cauza tensiunilor). Feminismul priveşte, aşadar, societatea contemporană doar ca pe o treaptă spre societatea „organică" a viitorului, o societate în esenţă egalitaristă, doar că nu din punct de vedere social, economic sau rasial, ci şi din perspectiva celor două sexe.

Pe de altă parte, în măsura în care se opune altor fundamentalisme, feminismul are un potenţial critic, după părerea mea încă insuficient exploatat; iar în chestiunea particulară a eticii sexuale şi a avortului, feminismul se poate arăta un adversar redutabil, din punct de vedere practic, în faţa conservatorismului de factură tribalistă.

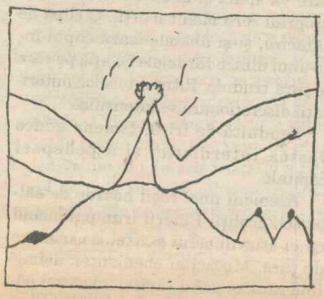

Feminismul necritic

În sensul său cel mai comun, feminismul adoptă o poziţie oarecum mecanicistă şi precritică (în înţelesul kantian al termenului) în problema întreruperii de sarcină. El vrea „liberalizarea" avortului, cu alte cuvinte, trecerea întreruperii de sarcină din sectorul public în cel privat, atît din perspectivă economică, cît şi morală. Exprimînd o asemenea poziţie este decizia din procesul *Roe versus Wade* (1966), prin care în SUA a fost legalizat avortul. În decizia respectivă, judecătorul Henry Blackmun de la Curtea Supremă a motivat hotărîrea luată prin aceea că femeile ar avea un drept constituţional general la privatitate (n-am găsit, în românește, o traducere acceptabilă a termenului de *privacy* – o traducere exactă nu există nici în multe alte limbi străine – probabil deoarece realitatea la care se referă cuvîntul anglo-saxon – de origine latină etc. – nu prea există în Europa de Răsărit...), iar din acest drept general ar decurge dreptul femeii de a putea efectua un avort înainte de terminarea celui de-al doilea trimestru al sarcinii.

O proeminentă feministă şi juristă americană, profesoara Catherine MacKinnon a fost însă de părere că decizia Curţii Supreme este, în genere, periculoasă şi, în particular, nefavorabilă femeilor, întrucît ar sugera existenţa unei dihotomii artificiale: (a) pe de o parte, chestiuni ce sînt în principiu private (sau care ţin de privatitate), cum ar fi actele sexuale şi deciziile cuplurilor, chestiuni în care statul nu trebuie să se amestece, şi (b) pe de altă parte, chestiuni de interes public (ca de pildă sănătatea publică, afacerile externe şi politica economică), asupra cărora guvernul trebuie să-şi exercite autoritatea. Pentru Catherine MacKinnon, această distincţie se întemeiază pe presupoziţia (falsă) că femeile ar fi cu adevărat libere să ia decizii privind teritoriul privatităţii lor. Cel mai adesea, după părerea profesoarei americane (şi nu doar a ei), femeile sînt foarte nelibere în această privatitate, întrucît – merge argumentul mai departe – cel mai adesea bărbaţii le-ar obliga pe femei să rămînă într-o stare de subordonare sexuală, ceea ce ar constitui baza contemporană a condiţiei lor subordonate din punct de vedere economic şi politic. Chiar dacă relaţia dintre „subordonare sexuală" şi, să spunem, „subordonare politică" este o chestiune cel puţin foarte discutabilă, cred că nu este nevoie să fie cineva un „credincios" într-ale feminismului spre a recunoaşte faptul banal că, în aşa-zisa lor privatitate, femeile sînt adesea violate sau că, în genere, se abuzează de ele.

Pe de altă parte, arată MacKinnon, dacă se consideră avortul drept ceva ce ţine de „privatitate", se implică faptul că statul nu are nici un fel de responsabilitate privind finanţarea întreruperilor de sarcină pentru femeile sărace (în vreme ce statul e, totuşi, răspunzător pentru finanţarea naşterii şi creşterii copiilor aceloraşi femei sărace). În fond, o lege liberală a avortului n-ar face decît să permită bărbaţilor să se folosească sexualiceşte de femei, fără teama consecinţelor paternităţii; după expresia Catherinei MacKinnon, le-ar permite bărbaţilor *„să umple femeile, să le goleaască şi apoi să le umple din nou"*.

(Continuare în numărul viitor)

Fragment din *Filosofia avortului*, carte în curs de apariţie

un radio actual
RADIO TOTAL
FM 94,2 MHz
Tel: 637.37.90; 637.56.45

TALK-SHOW-uri LIVE
În fiecare zi, de luni până vineri, puteţi audia la Radio Total, între orele 22,00–24,00:
Marţi: Câinele de pază – CORNEL NISTORESCU
Miercuri: Punct şi virgulă – CARMEN BENDOVSKI
Joi: Fiţi întreprinzători – ADRIAN DUMITRIU
Vineri: Taxiul de noapte – N.C. MUNTEANU

TEATRUL TINERETULUI DIN PIATRA NEAMŢ

IRINA COROIU

ANTIGONA

de Sofocle

regia Mihai Măniuţiu

„Privim lumea prin filtrul de sînge al tragediei şi vedem că nuanţa frumuseţii e întunecată, vedem că adevărata ei culoare e o întunecime purpurie, difuză...“ Este nota stilistică în care regizorul-eseist Mihai Măniuţiu şi-a conceput, împreună cu scenografii Mihai Mădescu, decorul, şi Doina Levinţa, costumele, insolitul cadru de joc pentru personajele inedite revitalizate. În centrul sălii de spectacol, peste stal, s-a închipuit din lemn negru o arenă: deopotrivă claustrantă agoră a unei democraţii viciate de autocraţie – unde sfatul ţării este fetişizat, transformat în statui cîntătoare – şi totodată capcană-cuşcă a predestinării protagonistei.

Antigona, fiica lui Oedip, cel vinovat de paricid şi incest, sora celor doi fraţi, Eteocle şi Polynice, care au murit disputîndu-şi puterea, este conştientă de propria-i damnare şi iese în calea sorţii cu demnitate. O primă scenă o înfăţişează într-un efort sisific spălînd rocile cu aceeaşi pioşenie cu care va spăla şi cadavrul fratelui, şi propriul corp menit morţii. O clipă de răbdare, şi-şi abandonează capul într-unul dintre hîrdaiele cu apă pe care le cară trudnic. Ritmul tobelor autorităţii discreţionare se intensifică.

Zguduită de frică, Ismena aduce vestea interdicţiei şi a pedepsei capitale.

Asemeni unei roşii hoarde de sălbatici, acoliţii Puterii irump aducînd cu ei stîrvul celui acuzat de trădare de ţară. Mistici ai obedienţei, asimilînd răul, ei par a săvîrşi un ritual păgîn care nu-i de fapt decît semn al somnambulismului colectiv, impus de tiran acestei mase de manevră pe care se sprijină (chiar şi la propriu).

Sanctificat încă din viaţă prin pulberea de bronz ce-l acoperă în întregime, Creon are o apariţie impozantă de atlet al intoleranţei.

Dacă Ismena nu izbuteşte să se opună afectatei tandreţe a unchiului dictator, în schimb Antigona îl sfidează, înlănţuindu-se cu giulgiul în care şi-a învăluit fratele. Un frumos gest care o înfăţişează simbolic edecar al tradiţiilor sfinte. În ordinea nobleţei firii sale, ea respinge oferta de solidaritate a surorii sale Ismena, care trebuie să trăiască. Moartea pe care o cere Antigona este un drept ce nu i se va refuza.

Stăpînit de pasiunea aneantizării celorlalţi, Creon e preocupat mai degrabă să-şi manifeste vigoarea dansînd satanic decît să-şi plece urechea la împrecaţia fiului, care-l avertizează asupra preţului pe care el însuşi va trebui să-l plătească: soţia şi băiatul se sinucid.

Macularea la care recurge Antigona mînjindu-se cu noroiul în care a fost abandonat Polynice este metaforică, ea dorind să-şi grăbească sfîrşitul. Va fi zidită de vie şi scena este impresionant sugerată printr-o ingenioasă reconvertire a scaunelor metalice ale coreuţilor într-un schelet al mormîntului, acoperit apoi cu pietre.

O dată cu incantaţia corului psalmodiată în elină, o lumină astrală pogoară, razele răzbătînd prin scîndurile coşciugului-arenă unde se comite această nouă şi atroce crimă.

Datorită lui Tiresias, Marele Preot, victima neînfricată, Antigona, va fi martirizată într-o slujbă oficiată de un grup de cantori care, prin îmbrăcăminte (lungi haine şi pălării negre cu boruri largi, fulare albe) şi comportament ceremonios, indică un grad de civilitate superior. Prin anticiparea temporală a faptului că jertfa inocentă este mereu actuală, triumful în moarte se confirmă.

Estompînd însemnele obişnuite ale „clasicităţii antice“, se impune o iconografie aparte la care – de exemplu – sînt adiţionate atributele nebuniei (clopoţeii, bufonul). Tragedia îşi recapătă dimensiunea fundamentală de element integrator al istoriei umanităţii, repetabilă şi universală. Sîmburele de relativitate – pe care confruntarea sofocleană îl conţine din start datorită îndreptăţirii de principiu a ambelor părţi angajate în conflict – este virat către o categorică incriminare a tiranului obtuz a cărui opacitate Liviu Timuş o ilustrează pregnant. Ismena şi-a aflat în Lelia Ciobotariu o vibratilă interpretă, iar Lucreţia Mandric i-a conferit reginei Euridice eleganţă şi distincţie. În Tiresias, Corneliu Dan Borcia emană forţa şi certitudinea reprezentantului autorităţii divine.

Oscilînd între luciditatea misiunii asumate şi frenezia sacrificiului autoimpus, Oana Ştefănescu trăieşte „coşmarul voluptuos“ şi atinge sublimul în momentul în care înfruntă goală ostila masă de concetăţeni, trupul devenindu-i cu adevărat „entitate aristocratică a spiritului“.

Montarea are relieful complex al unei foarte contemporane *imago mundi*, tensionată de însăşi respiraţia spectatorilor.

Din numerele viitoare

- *H.-R. Patapievici: „Criticilor mei“*
- *Ziarişti condamnaţi de justiţia română – anchetă*
- *Ce se întîmplă la Craiova – anchetă*
- *CNA – o instituţie în mîna Puterii – serial*
- *Virgil Nemoianu: „Un triumf istoriografic şi «imaginea României»“*
- *Erwin Kessler: „Arta verde de acasă“ – despre expoziţia* Grădini suspendate *(ARTEXPO)*
- *Interviu cu François Fejtö*
- *Aurelian Crăiuţu: «Liberalismul francez: secolele XIX şi XX»“; „Revirimentul culturii politice“*
- *Presa franceză la 10 ani de la moartea lui Mircea Eliade*
- *Interviuri cu Gheorghe Tinca (ministrul Apărării), Şerban Papacostea (directorul Institutului de istorie Nicolae Iorga), Sanda Golopenţia (profesor la Universitatea Brown, SUA)*
- *Törszok Erika: „Minorităţile sînt factori de stabilitate“*

Grupul Editorial ALL
Str. Carol Knappe 20
78221 Bucureşti Tel.: 665.98.58
ALL

Vladimir Tismăneanu
ARHEOLOGIA TERORII
ediţia a II-a revăzută şi adăugită

...41 de eseuri pe tema relaţiei dintre putere, ideologie şi teroare în care analiza bolşevismului se desfăşoară în paralel cu explorarea dinamicii comunismului românesc...

288 pagini, 147 x 210 mm
ISBN 973–97049–2–1, 9.900 lei

APEL

FUNDAŢIA ACADEMIA CIVICĂ

Fundaţia „Academia Civică“ mulţumeşte numeroaselor persoane care au răspuns apelului făcut în vederea strîngerii de mărturii pentru monografia anului 1946. O mică parte a contribuţiilor au fost expuse la Simpozionul ţinut în luna iunie la Sighet, iar marea lor majoritate vor apărea în secţiunea documentară a „Analelor Sighet“ (tomul III, intitulat „Anul 1946 – începutul sfîrşitului“).

Următoarele teme de cercetare ale Fundaţiei „Academica Civică“ sînt:

– Rezistenţi, oponenţi şi disidenţi în perioada 1960–1989 (colaborare cu Fundaţia „Karta“ din Varşovia, în vederea întocmirii unui lexicon).

– Criteriile de primire în facultăţi în perioada 1948–1989.

– Cum se făcea stagiul militar în perioada 1945–1989.

– Relaţiile din fabrici şi şantiere în perioada 1948–1989.

(pregătire a unor mese rotunde care vor dezbate în public aceste teme).

Persoanele care pot să dea relaţii sau documente în legătură cu problematica propusă sînt rugate să se adreseze doamnei Ana Blandiana sau domnilor Romulus Rusan şi Eugen Toma, pe adresa: **Fundaţia „Academia Civică“, Bucureşti, sector 1, C.P. 22-216, sau la tel/fax: (01) 6595909 şi (01) 3125854.**

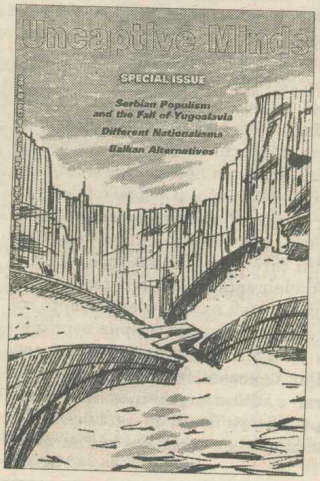

Acest număr din revista ***UNCAPTIVE MINDS*** (iarna 1995–1996, vol. 8, nr. 3–4) este dedicat numeroşilor oameni curajoşi din fosta Iugoslavie care s-au opus politicii naţionaliste şi extremiste din ultimii cinci ani. Aceştia au reuşit să ofere, în condiţii extrem de dificile, o analiză diferită şi o alternativă politică. Ei au explicat fenomenul naţionalismului populist ca fiind generat mai puţin de ura etnică iraţională şi mai mult de către comunism şi sfîrşitul acestuia, ca o alegere politică conştientă a unor indivizi ce vor să-şi menţină puterea. De altă parte, politicienii occidentali, incapabili să înveţe lecţiile crizelor din Iugoslavia şi, acum, din Rusia, au preferat să menţină actualii lideri la putere, crezînd că astfel vor obţine stabilitatea în zonă.

*Revistă trimestrială editată de Institutul pentru Democraţie în Europa de Est.

CRONICĂ DE CARTE

DAN. C. MIHĂILESCU

Brave OLD world!

CRISTIAN TEODORESCU, „Povestiri din lumea nouă", Editura RAO, 202 pagini

Ocol preliminar. Cam lung, dar obligatoriu

Ar fi amuzant și instructiv să se examineze cîndva figura redactorului de carte în ceaușism. În alte părți, acesta este un funcționar înzestrat cu gust și chiar erudiție, manevrînd tehnici narative, de sociologia succesului, deopotrivă de marketing și estetică. În Occident există nu doar „instituția agentului literar", ci și echipe de stilizatori (sau „negri", pe limba lui Eugen Barbu), meseriași perfecți, așa în igiena textuală și cosmetica ideologică. Ei sînt în majoritatea covîrșitoare a cazurilor anonimi; cînd ies la rampă (arătînd îndeobște precum cîrtițele alcoolice, fete bătrîne obeze și dopate cultural, sau *old boys* flegmatici, posesorii tuturor *know-how*-urilor scripturale), o fac fie la un mare succes, premiu etc., fie îi prind reporterii la vreun restaurant luxos împreună cu autorii și PDG-ul editurii.

La noi, redactorul de carte a fost, de obicei, cenzor de partid în anii '50, „om de încredere, tovarăș cu experiență", pentru ca în anii '70 politrucii să lase locul – cel puțin la beletristică – scriitorilor adevărați. Exact aici începe partea atractivă: personalități recunoscute, fiecare cu stilul și opera sa, inclusiv cu proprii epigoni, scriitorii-redactori, de la Marin Preda și George Bălăiță pînă la Dan Damaschin, și-au impus fiecare timbrul pe un număr indefinit de volume ale confraților. E de-ajuns să ne gîndim la cazul tipic al editurii Cartea Românească, unde se pot desface serii și serii de cărți matrițate conform grilei editoriale impuse – absolut natural – la poezie de Mircea Ciobanu, Sorin Mărculescu, Florin Mugur, la proză și eseu – de Magdalena Bedrosian, Gabriela Adameșteanu și Georgeta Naidin. Cel familiarizat cu fenomenul nu are nevoie decît să i se citească de pe coperta interioară numele redactorului de carte (alt obicei specific românesc) pentru a ști aprioric despre ce stil este vorba. Pe scurt, era în legea firii ca Agopian să apară „la" Mircea Ciobanu, iar Horasangian „la" Gabriela Adameșteanu. La fel a fost cazul cu Vasile Igna și Mircea Opriță la Dacia, cu Gabriela Negreanu la Albatros, cu Doina Uricariu și Daniela Crăsnaru la Eminescu ș.a.m.d. Învestit cu mai multă putere (vizibilă) decît confratele occidental, redactorul nostru de carte se poate mîndri astăzi că, ei da, **a făcut școală**, sau, cel puțin, și-a pus amprenta pe zeci de cărți, pe destine de autori. Nu e doar mîndria legitimă că „eu l-am debutat pe X", sau „eu am reușit să-i scot romanul lui Y, respins anterior la z", ci chiar de **determinarea** unor subiecte („eu i-am făcut volumul"), stiluri și cărți. Încorporînd simultan în aceeași făptură mentorul, criticul, agentul literar și stilizatorul, redactorul nostru de carte merită, deci, un loc în chiar istoria exegezei literare.

De zece ori RAO pentru proza originală

În afară de Cartea Românească, unde, din nefericire, suita apariților post'89 denotă un haos de iarmaroc și o succesiune opțională vecină cu perplexitatea, singurele edituri cu program vizibil și constant de încurajare a prozei române contemporane sînt Nemira și RAO. La Humanitas n-au apărut decît Agopian, Cărtărescu, Mihai Sin și Alex Mihai Stoenescu, la Minerva, BPT-ul a tot reeditat din foștii mandarini, Fundația Culturală Română și Univers sînt, prin forța lucrurilor, mai atente la exil decît la intern, în vreme ce restul editurilor reeditează masiv clasici și contemporani, cultivă cîte unul, doi autori, sau practică șușele cu „oameni de casă" și spălători de bani.

Lăudabilă a fost deschiderea Nemirei către nume noi. Valentin Nicolau a avut curajul să-i încredințeze sectorul cu pricina lui Dan Petrescu, prozator de eschizerii, ahtiat după opulența scriiturii decadent-baroce, amator de stil *hard*, de experimente crude, fie de atitudine (epică), fie de limbaj. A ieșit o direcție (Radu Aldulescu, Caius Dobrescu, Petre Barbu, Dan Stanca ș.a.) de realism apocaliptic, strălucind de fatalism jubilativ în viziuni coșmaresti cu iz rabelaisian și locvacitate pitorească: față neagră, de medievalitate carnavalescă a Omului de Tranziție, să-i zicem așa.

La concurență a ieșit, benefic, inițiativa lui Thomas Kleininger, care i-a încredințat lui Alex Mihai Stoenescu coordonarea unei rafale de zece nume pe 1996. Primele trei cărți au fost: Cristian Teodorescu, *Povestiri din lumea nouă*, Ioan-Mihai Cochinescu, *Visul de iarnă al Isabellei* și Damian Necula, *Sărbătoare continuă*. Sau în cuvintele editurii: *„O cascadă de întîmplări cînd comice, cînd tragice, dar străbătute toate de fiorul sublim al credibilității. Este cea mai șocantă întîlnire cu viața, o imagine a României, așa cum arată ea astăzi"*; *„proze scurte de o desăvîrșită virtuozitate. Narațiunea alunecă frecvent pe tărîmul fanteziei, decolează din plină realitate contemporană și relevă admirabil grotescul, oroarea sau absurdul datelor ei"*; și, respectiv, *„România lui Ceaușescu este descrisă de un prizonier căruia nu-i scapă nimic din ororile cu care alții se împăcaseră"*. Sînt în curs de apariție Anca Delia Comăneanu („*un roman de mișcătoare sensibilitate într-o lume plină de ură și dispreț*") și Alex Mihai Stoenescu, *Misiunea dominicană*, unde se continuă *„seria eretică a pătrunderii în secretele Vaticanului"*, începută cu *Patimile Sf. Tommaso d'Aquino*. S-a mai auzit de Ioana Pârvulescu și Hanibal Stănciulescu. Stiluri diverse, așadar, în manieră *soft*, de această dată, dominante fiind nu – ca la Nemira – provocarea, șocul estetic al perspectivei socio-maladive, ci calofilia, estetismul psihologiei, interiorizarea dramei și nu picturalitatea ei.

Două linii foarte interesant de urmărit, și în sine, și la intersecții.

Vechea lume nouă

Cristian Teodorescu (42 de ani, născut la Medgidia, absolvent în 1980 al Filologiei bucureștene, angajat din 1987 la *România literară*), a izbucnit în proza generației '80 ca **meseriaș** al realismului psihologic, o dată cu povestirile din *Maestrul de lumini*, 1985, dar în special cu *Tainele inimei*, 1988, roman de mare succes de critică (zeci de cronici) și de public. Este redactor și la *Cotidianul*, colaborator constant la Europa Liberă și la „Hot line"-ul de la TELE 7abc, iar volumul de față este o pauză de respirație a romancierului. Respirație dublată de o crudă și rafinată inspirație a realității. Copleșit – și el – de libertate, gazetărie, disponibilitate socio-profesională și cîte altele, Cristian Teodorescu a renunțat la prima variantă a celui de-al doilea volum din *Tainele inimei* și a bătut 34 de cuie în capacul unei realități care nu știe ce acoperă: un sicriu, sau o ladă de zestre!

Cuvîntul autorului de pe coperta a patra oarecum codificat, dar limpede în esență: *„Adevăraților optimiști – cei care au simțit și gustul disperării"*. Așta înseamnă tenacitatea pseudoînvinșilor de a folosi învățăturile realului ca pe-o infuzie de utopie. Sau imperativul construcției morale pentru cei aflați în epicentrul putreziciunii sociale.

Povestitor înnăscut, Cristian Teodorescu e tipul de intelectual sucit, pe cît de sociabil, de convivial și concesiv în aparență, pe atîta de ațos, labirintic și dificil adaptabil în esență. Un sceptic agresiv, care-și maschează vulnerabilitatea prin tușe de cinism și tandrețea idealistă – prin zone de sarcasm și obosează interogativă. Reacționează fie coleric, fie retractil, nuanțînd lucrurile pînă la dispariția culorii.

De aici și predilecția lui pentru două feluri narative: cel direct, american, felul solitarului boem, colindător de varii medii și nesățios de experiențe, bruscînd lectura prin laconismul percutant, ceea ce se pliază bine pe subiectele tari, interlope; și, de cealaltă parte, stilul etajat, propriu monologului mental arborescent al țăranului hîtru, hachițos, și de atîtea ori pitoresc-absurd, din lumea lui Marin Preda și Nicolae Velea. În fine, nu atît fizionomiile și, cum se spune, situațiile epice fac deliciul lecturii, cît frazarea mitraliată, adeseori dezorientată. Un stil fără carne de prisos, numai nerv și fibră.

Jocul acestor două tendințe dă cele mai bune pagini din *Povestiri din lumea nouă*: „Un român bogat din Lima" (traficanți păguboși, prietenia dură și cu destinație în moarte), „Glonțul de adio" (iubirea total atipică a două sălbăticiuni solitare – o amazoană teribilă și un cocoșat cu un glonț în spinare –, frenezii reci și iuți de ethos eroic), „Secta lui Barză" (puterea discreționară a religiei laice în medii subterane), „Rochia de la premieră" (cuplul plictisit de bani și destrămat la modul specific unei civilizații amoral-flegmatice), „Motocicleta lui Dollinger" (reverie, întretăieri de destine cu aceeași **iuteală a destrămării existențiale** care **face ritmul** prozelor lui Cristian Teodorescu), „Scena din baie" (prozatorul și firescul sinuciderii „epice", realitatea ca ficțiune pe puterea a doua) – compun **urbanitatea** ca spațiu al meschinăriei pestrițe, situată într-un fel dincolo de bine și de rău. Un spațiu macerat de continua prefigurare a eșecului, ceea ce face cu atît mai nobilă, mai tristă și mai deplină trăirea clipei ca înfrîngere asumată.

Dincolo de acest spațiu: **ruralitatea** suspendată în bizar, cu automatisme inexplicabile, decizii șocante și un limbaj gestual imposibil de tradus pentru neinițiați („Căruța cu lemne", „Plimbarea la centru" ș.a.).

Neimplicat afectiv, scriind ca diagnostician și nu ca pacient confesiv, cu acea detașare care dă eficiență ambiguității, Cristian Teodorescu se joacă foarte serios cîteodată și cu „fantasticul (gogolian) al realității", după cum o dovedește „Avionul lui Băicel".

Din cele 34 de proze (cu bișnițari învățătoare, contrabandiști, căruțași, securiști, prostituate etc.), cu greu s-ar putea face un portret robot al (oroare!) românului în tranziție. Asta, cu toate că nu puține pagini au subtext satiric, uneori în descendență *Krokodil* (revista) – Ion Băieșu, alteori Gogol-Bulgakov. Nu în satiră se află, însă, miza acestor povestiri, fiindcă nimic nu e nou în mediile străbătute, nimic nu e profund contrariant și, prin urmare, atacabil, în situațiile, moravurile și finalitățile comportamentale de aici. Ochi clasic în fond, Cristian Teodorescu **înțelege** și acceptă: tot ceea ce se petrece își are rostul său. Aici, pînă și răul cel mai rău:.. e de-al casei. Minunata „lume nouă" este, de fapt, veche de tot.

IMPORTANT

Publicăm mai jos lista librăriilor din țară în care găsiți în fiecare săptămînă revista „22"

- **Arad** – *C&M Anticariat*, Str. Lucian Blaga nr. 2–4, tel. 057/21.77.49
- **Bacău** – *Librăria Humanitas*, Str. N. Bălcescu nr. 12, tel. 034/14.60.42
- **Brașov** – *Bibliopola* (în incinta Agenției Teatrale), Str. Republicii nr. 4, tel. 068/14.41.38
- **Constanța** – *Librăria Sophia*, Str. Dragoș-Vodă (în dreptul Prefecturii), tel 041/61.50.77
- **Iași** – *Librăria Humanitas*, Piața Unirii nr.6, tel. 032/21.55.68
- **Piatra-Neamț** – *Librăria Humanitas* (în incinta Galeriilor de Artă „Lascăr Vorel"), Str. Ștefan cel Mare, tel. 033/21.20.15
- **Sibiu** – *Librăria Humanitas*, N. Bălcescu nr. 16, tel. 069/21.14.34
- **Timișoara** – *Librăria Humanitas*, Str. Mercy nr. 1, tel. 056/13.31.80
- **Tîrgu-Mureș** – *Librăria Humanitas-Palas*, Piața Trandafirilor nr. 57, tel. 065/16.78.63
- **Turnu-Severin** – *Librăria Humanitas*, Str. Crișan nr. 25 (Casa Tineretului), tel. 052/32.69.31

România de nicăieri

Conceptul de „Europă Centrală", fundamentat pe o tradiție istorică și culturală circumscrisă de regulă Imperiului habsburgic și mitologizat în ultimele decenii prin textele cu circulație occidentală ale unor disidenți cehi ori unguri (Kundera, Havel, György Konrád ș.a.), a dobîndit, pentru unii comentatori români și pentru o parte a opiniei publice românești, o conotație frustrantă. Reacție la această frustrare este utilizarea, mult mai frecventă și, de regulă, cu sens implicit de reproș, a termenului, cvasi-abandonat în restul lumii, de „Visegrad" (cu referire la grupul de la Visegrad, un orășel de la granița Slovaciei cu Ungaria, unde în 1991 s-au întîlnit reprezentanții Cehoslovaciei, Ungariei și Poloniei). Prin metonimia Visegradului, o incontestabilă tradiție istorică și culturală europeană, bine mediatizată (cea a Europei Centrale), este parțial obnubilată de recenta întîlnire, avînd ca rezultat prima discriminare operată după căderea Cortinei de Fier între țările europene aflate o jumătate de secol în zona de influență sovietică. Discriminarea s-a fundamentat pe indiscutabile diferențe în stadiul reformei economice, a instituțiilor democratice, a societății civile etc. între fostele țări-satelit, dar și pe un sentiment de „*frăție*" culturală, bazat pe „istoria comună" a provinciilor care au alcătuit Imperiul austro-ungar.

România face parte din grupul țărilor lăsate în linia a doua, în raport cu elita protejată de umbrela Visegradului. Lăsate în linia a doua, însă, chiar din cauza propriilor performanțe negative în economia de piață, infrastructură, instituții democratice, cultură civică etc. (performanțe negative, pe care România, cel puțin, ar trebui azi să știe cui le datorează: regimului Iliescu, care în șase ani, ocupîndu-se doar de consolidarea propriei puteri politice, a aglomerat în scop electoral sabotări ale reformei, gafe diplomatice, crime etc.).

Inevitabil, însă, sintagma „țările de la Visegrad" ori cea de „Europa Centrală" au ajuns să trezească în mintea multor români, relativ interesați de politica externă și relativ avizați, haloul unei „nedreptăți a viitorului". (Cel mai recent motiv al acestui tip de frustrare națională sînt cele 60 de milioane de dolari autorizate de Camera Reprezentanților a Congresului American pentru a ajuta Cehia, Ungaria și Polonia să se pregătească pentru aderarea la Alianța Nord-Atlantică.)

Această deja presimțită nedreptate a viitorului se suprapune peste nedreptatea indiscutabilă a trecutului. Noile documente puse în lumină după sfîrșitul Războiului Rece nu fac într-adevăr decît să amplifice probele abandonării acestei părți a Europei crivățului ideologic și înghețului economic vreme de 50 de ani.

Numai că nici o nedreptate istorică (pe care în fapt n-ai cui s-o reproșezi, așa cum n-ai cui să reproșezi nedreptățile destinelor individuale) nu justifică distorsionarea adevărului istoric în scopuri politice. Practică frecventă, din păcate, peste tot în lume, dar care în România a atins dimensiunile unei dezgustătoare parodii. Iar adevărul istoric este că România, țară surprinzător de unitară sub raport lingvistic, cultural, comportamental etc. după o istorie modernă ca stat național de numai 150 de ani, s-a constituit nu la, ci în intersecția a trei imperii (austro-ungar, turc și rus), ale căror granițe culturale orice călător educat, cu puțină imaginație, le intuiește și azi dacă voiajează prin regiune. Pe hărțile istorice ale României, frontierele culturale ale celor trei imperii, cu fluxul și refluxul lor, se întretaie, se întrepătrund, iar negarea acestor realități sau voita lor ignorare este o stupidă încercare de uniformizare și sărăcire, care nu aduce foloase nimănui. Nu poate fi ascuns faptul că parte din România aparține cultural și istoric Europei Centrale, așa cum alte părți ale ei aparțin cultural și istoric Europei de Sud ori de Est, spațiului balcanic, peste care s-a întins cîteva secole umbra Imperiului turcesc. Ori că peste fosta provincie românească Basarabia, actuala Republică Moldova, s-a așternut umbra Imperiului rus. Un semn al acestor multiple conotații politice și istorice este și faptul că, în urmă cu aproape doi ani, România a fost inclusă în sectorul Europa Centrală al Departamentului de Stat din SUA.

A recunoaște multiculturalismul fertil, șansele mai multor tradiții diferite care se intersectează în spațiul nostru (inclusiv marile șanse turistice, așadar economice), a le utiliza în sensul presupus de dorita integrare europeană este o probă de modernitate și inteligență. Din păcate, autoritățile române nu au făcut pînă acum o astfel de dovadă, preferînd să zgîndăre în scopuri electorale răni istorice și să înlocuiască de multe ori diplomația eficientă cu diversiunea. Lucru cu atît mai ușor de realizat cu cît, deși au trecut 56 de ani din vara lui 1940, cînd România a trebuit să accepte pierderea peste noapte a aproape 40% din teritoriul său, în urma unor decizii internaționale nedrepte, iar, în bună măsură, în urma acestei mutilări, s-a trezit apoi angrenată într-un război distrugător, contra alianțelor sale tradiționale, amintirea acestor momente traumatice se păstrează relativ vie încă și azi, în memoria românească, așa cum se întîmplă la reacțiile de șoc. Folosind această anxietate colectivă, ca și traumele și complexele proprii de superioritate/inferioritate ale minorității maghiare, regimul Iliescu a cîștigat în alegerile anterioare voturi nemeritate. Să sperăm însă că în viitoarele alegeri electoratul va fi conștient că cel mai mare pericol extern actual este doar un al treilea mandat (neconstituțional) al lui Ion Iliescu.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Europa de Sud II

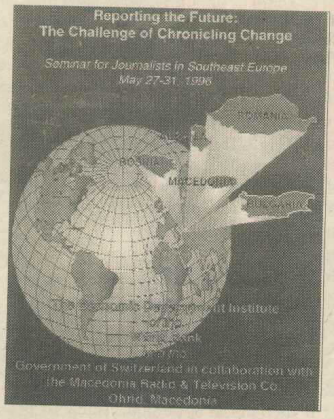

Sub sigla Institutului de Dezvoltare Economică (EDI) de pe lîngă Banca Mondială, între 27 și 31 mai 1996 s-a desfășurat la Ohrid, în Macedonia, un seminar sub titlul „Reporting the Future: the Challenge of Chronicling Change". Scopul mărturisit al organizatorilor a fost de a-i face pe cei 25 de jurnaliști invitați din Europa de Sud să traseze împreună o hartă a viitorului regiunii, în condițiile unei competiții și cooperări în creștere, ca rezultat al economiei globale în care sînt antrenate țările lor. Țările Europei de Sud vizate de organizatori au fost Albania, Bosnia, Bulgaria, Macedonia și România.

Un spațiu al pericolelor

Cum se știe, europenii din Europa de Est (ori Sud) sînt discriminați față de cei din Europa Centrală prin sistemul restrictiv de vize. Cu pașaportul ceh, polonez, unguresc poți călători mai departe spre Vest, spre spațiul Schengen, cu cel românesc trebuie să te zbați pentru vize. Viză ți-ar trebui și pentru ca să mergi mai departe spre Sud. Chiar și spre Macedonia. Dar pentru această regiune cuvîntul „a te zbate" este nelalocul lui. Macedonia n-are deocamdată ambasadă ori consulat în România. Dar nici nu există prea mulți doritori de călătorii în această regiune.

Din cei 6 reprezentanți ai presei românești invitați la Ohrid, merg doar doi. Unii s-au scuzat că sînt ocupați cu alegerile locale, alții au spus (evident, neoficial) că e prea mare sărăcia acolo, restul nu vin pur și simplu. Peste circa două luni, între 19 și 21 iulie 1996, la Tirana, în cadrul unei întîlniri dedicate relațiilor dintre organizațiile neguvernamentale și guverne, unde sînt prezenți miniștri și secretari de stat bulgari și albanezi, oficialii români lipsesc. Desigur, dacă întîlnirea, organizată în cadrul unui program comun de Groundwork Foundation, Fundația pentru Pluralism din România, Forumul Organizațiilor Nonguvernamntale Albaneze și Uniunea Fundațiilor Bulgare, ar fi fost la Budapesta, Praga ori Viena, s-ar fi deranjat și ministeriabilii români. Așa, ei au mai găsit o ocazie de a întări refuzul general-românesc de a aparține Europei de Est, perceptibil dintotdeauna în sintagme de genul „pînă și bulgarii" (cu varianta „pînă și albanezii").

Lipsa dorințelor de relații mai apropiate este vizibilă și în deficiența mijloacelor de transport prin această zonă. Deși pe hartă pare a fi vorba de o distanță de genul București-Oradea, drumul București-Ohrid durează circa o zi și jumătate. Vagonul de dormit spre Bulgaria este aproape gol.

Și la dus, și la întors, conductorii își pregătesc pasagerii cu sfaturi despre cum să se ferească de agresiunea viitoare din timpul nopții. Se înțelege că doar bulgarii pot să atace călătorii adormiți. Nu este suficient să-ți încui ușa (îți atrage atenția conductorul de tren), e bine s-o mai legi cu un ham sau să vîri un umeraș de haine în spatele clanței, o metodă gata brevetată. E drept că la o zgîlțîitură a trenului aceste măsuri de siguranță suplimentare pot să cadă cu zgomot și atunci cel care a reușit de bine de rău să atipească se va trezi, brusc, îngrozit, convins că cineva a intrat în compartiment și încearcă să-i ia portofelul cu bani din locul de sub saltea de unde conductorul român (grijuliu) l-a sfătuit să-l pună. După ce conductorul și-a terminat setul de sfaturi binevoitoare și povești de groază, a plecat (bineînțeles, paharul de apă, săpunul sau prosopul lipsesc, și lui n-o să-i treacă prin cap să ți le aducă dacă nu vei avea reflexe destul de bune ca să le ceri repede, singur). Iar dacă n-ai avut prevederea să-ți verifici încuietoarea singur, ți se poate întîmpla să descoperi că ea nu funcționează decît împinsă cu o forță de care nu ești în stare. Atunci poți descoperi, bineînțeles, și că toate compartimentele din jur sînt ferecate cu întreg arsenalul de umeraşe și hamuri, și chiar dacă vei fi suficient de egoist să încerci să cauți pe cineva să te ajute, poți fi sigur că bătăile tale în ușă vor fi ascultate cu inima strînsă, dar nimeni nu va mișca pînă la vamă.

(Va urma)

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau

noile noastre conturi

depunîndu-l în deschise la **Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12**:
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elvețieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– Israel	60 $	30 $	15 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redacția: GABRIELA ADAMEȘTEANU **(redactor-șef)**; RODICA PALADE **(redactor-șef adjunct)**; ANDREI CORNEA **(publicist comentator)**; OANA ARMEANU **(șef secție social)**; IOANA IERONIM **(șef secție cultură, externe)**; MARIAN CHIRIAC **(politic)**; IULIAN ANGHEL **(politic, social)**; DAN PERJOVSCHI **(grafician)**; ALEXANDRU CIRIP **(secretar tehnic de redacție)**; RADU DOBÂNDĂ, LUCIAN PIUCĂ, LAURA TOMA **(corectori)**; MIRCEA IONESCU **(șef serviciu difuzare)**; CONSTANTIN SĂTALLA, ALEXANDRU PETREA **(difuzare)**; MIHAELA CUCU **(publicitate)**; ALINA CORBU **(contabil-șef)**; DOINA GIUHAT **(casierie)**; ADRIANA BOBEICĂ **(secretariat)**; IULIAN STOIAN, CRISTESCU LIDIA **(procesare text, abonamente)**; CONSTANTIN VĂDUVA (fotoreporter). **Responsabil de număr:** RODICA PALADE

Rubrici permanente: TIA ȘERBĂNESCU, N.C. MUNTEANU, EMIL HÜREZEANU, RADU CĂLIN CRISTEA, CRISTIAN PREDA **(comentariu politic)**, ILIE ȘERBĂNESCU **(comentariu economic)**, H.-R. PATAPIEVICI **(eseu)**, CEZAR BALTAG, **(istoria religiilor)**, DAN C. MIHĂILESCU **(cronică literară)**, MAGDA CĂRNECI, ERWIN KESSLER **(cronică plastică)**, DIANA TURCONI **(reportaj, anchete)**.

Corespondenți: IOAN MUȘLEA **(Cluj)**, DANIEL VIGHI **(Timișoara)**, DINU MIHAIL **(Chișinău)**, ION MIRON DAMIAN **(Paris)**, ADRIAN NICULESCU **(Milano)**.

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ȘORA, VIRGIL NEMOIANU, MIHNEA BERINDEI, EMIL HÜREZEANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI.

Tipărit la FED.
Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76;
Fax 311.22.08, 614.17.76 e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

ISSN-1220-5761